

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

GAMMAL TRADITION I NYTT MEDIUM
En undersökning av enspråkig svensk lexikografi på Internet

Karin Ingerstam

MAGISTERUPPSATS, 15 hp
Svenska språket, avancerad nivå
Höstterminen 2010
Handledare: Anna Helga Hannesdóttir

Sammandrag

I denna undersökning studeras hur den svenska, enspråkiga lexikografin utnyttjar de möjligheter som följer med att ordböcker publiceras på Internet. *Nationalencyklopedins ordbok*, som är en stor, svensk nutids-ordbok på nätet, undersöks ur två perspektiv, dels det lexikografiska, vars tyngdpunkt ligger på hur väl ordboken är anpassad till det nya mediets förutsättningar, dels användarperspektivet, som fokuserar på hur den befintliga nätordboken fungerar som språkverktyg för användaren.

Av undersökningen framgår att den undersökta svenska nätordboken skulle ha kunnat användaranpassas bättre i övergången från pappers-ordbok till nätordbok. Framför allt handlar det om att ordboken inte utnyttjar mediets möjligheter fullt ut och heller inte har anpassats efter de nya förutsättningar som nätpubliceringen innebär. Det finns klara brister i tillgänglighet till läsanvisningar och instruktioner, och även hänvisningar i form av länkar skulle kunna användas i högre grad. Beträffande sökhjälp är servicen till användaren bättre, men jämförelser med den danska nätordboken *Den Danske Ordbog* avslöjar att det även i detta avseende finns alternativa lösningar som kan förenkla informationssökningen ytterligare.

Slutsatsen blir att den svenska nätordboken inte helt har hunnit anpassa sig till den nya tekniken, men att utvecklingen sannolikt går mot ökade tekniska kunskaper hos användarna och större fokus på användarvänlighet hos nätordböckerna.

Nyckelord: nätordböcker, elektroniska ordböcker, lexikografi, NE.se, Nationalencyklopedins ordbok, användarperspektiv, användarvänlighet

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Bakgrund.....	2
2.1. Ordböcker på nätet.....	2
2.1.1. Pappersordböcker på nätet.....	2
2.1.2. Ordböcker producerade för Internetpublicering.....	3
2.2. Nätordböckernas potential.....	3
3. Syfte, material och metod.....	5
3.1. Syfte.....	5
3.2. Material.....	6
3.3. Metod.....	7
3.4. Notation.....	8
3.5. Disposition.....	9
4. Teoretisk ram.....	10
4.1. Det lexikografiska perspektivet.....	10
4.1.1. Läsanvisningar.....	11
4.1.2. Tillgänglighet.....	11
4.1.3. Sökmöjligheter.....	12
4.1.4. Hänvisningsstrukturer.....	13
4.1.5. Artikeln.....	14
4.2. Användarperspektivet.....	16
4.2.1. Användarnas behov.....	16
4.2.2. Användar- och användningsundersökningar.....	17
5. Resultat.....	19
5.1. Läsanvisningar i de undersökta nätordböckerna.....	19
5.1.1. Läsanvisningar i NEO.....	19
5.1.2. Läsanvisningar i DDO.....	20
5.1.3. Läsanvisningar i NSO.....	21
5.1.4. Läsanvisningarnas relevans för användaren.....	21
5.1.5. Sammanfattning av ordböckernas läsanvisningar.....	24
5.2. Sökvägar i de undersökta nätordböckerna.....	24
5.2.1. Presentation av sökresultat i NEO.....	25
5.2.2. Presentation av sökresultat i DDO och NSO.....	26
5.2.3. Hänvisningar i NEO.....	26
5.2.4. Hänvisningar i DDO och NSO.....	27
5.2.5. Erbjuden sökhjälp i NEO.....	27
5.2.6. Erbjuden sökhjälp i DDO och NSO.....	29
5.2.7. Användarens behov av sökhjälp.....	29
5.2.8. Sammanfattning av ordböckernas sökvägar.....	31
5.3. Artikeln i de undersökta nätordböckerna.....	32
5.3.1. Artikelns presentation i NEO.....	32

5.3.2. Artikelns presentation i DDO.....	33
5.3.3. Artikelns presentation i NSO.....	34
5.3.4. Mikrostrukturen och användaren.....	34
5.3.5. Definitionerna i NEO, DDO och NSO.....	35
5.3.6. Definitionerna och användaren.....	37
5.3.7. Sammanfattning av ordböckernas artiklar.....	38
6. Avslutande diskussion.....	40
Litteratur.....	43

Figurförteckning

Figur 1. Startsidans sidhuvud på NE.se.....	22
Figur 2. Startsidans sidfot på NE.se.....	23
Figur 3. Startsidan för DDO.....	23
Figur 4. Sökresultat i NEO.....	25
Figur 5. Sökresultat i DDO.....	31

1. Inledning

En ordbok är inte längre nödvändigtvis ett tryckt verk i ett eller flera band, med uppslagsorden systematiskt ordnade. De elektroniska ordböckerna blir ständigt fler, och framför allt gäller det nätordböcker, det vill säga elektroniska ordböcker som finns tillgängliga på Internet.

Informationssökning över huvud taget sker i allt större utsträckning med hjälp av datorer, och för varje generation svenskar som växer upp blir det mer och mer naturligt att i första hand söka svar på allehanda frågor via resurser på nätet. Där finns mängder av informationskällor, av mycket varierande kvalitet men ofta gratis, som uppdateras kontinuerligt. Det går både snabbare och smidigare att göra en sökning på nätet än att slå i tunga uppslagsverk. Med datatekniken kommer också möjligheter att söka i många olika källor samtidigt samt att enkelt söka på ord var som helst inne i texter. Allt detta gör att dessa nya vägar till information på många sätt är överlägsna de gamla.

Då datorvanan växer och den moderna tekniken börjar tas för given i människors vardag är det rimligt att anta att också förväntningarna på de tjänster som erbjuds ökar. När man vet att tekniken finns för att skapa enkla vägar till lösningar på många vardagliga problem ställer man också högre krav på att de faktiskt ska finnas i bruk i de program och på de webbplatser man använder sig av i informationssökningen.

Övergången till den nya tekniken har trots allt inte hänt över en natt för ordboksanvändarna, av vilka en stor del är vana vid ordböcker i pappersformat. För lexikografin är det en minst lika stor omställning att hantera.

Den i Sverige flera hundra år långa ordbokstraditionen (som beskrivs av Hannesdóttir 1998) har medfört att det hos lexikograferna finns en väl inarbetad rutin för hur svenska ordböcker ska utformas. När ordböcker nu inte längre behöver vara i bokformat, med informationen linjärt ordnad, ställs dock helt nya krav på lexikografin.

Denna uppsats handlar om hur den enspråkiga svenska lexikografin möter den nya tekniken.

2. Bakgrund

I detta kapitel ges en kort bakgrund till ordböcker på nätet och vad som skiljer dem från pappersordböcker.

2.1. Ordböcker på nätet

Elektroniska ordböcker kan vara digitaliserade versioner av redan befintliga tryckta ordböcker eller speciellt utarbetade för det elektroniska formatet. Dessa två slags elektroniska ordböcker, eller nätordböcker, presenteras i kapitel 2.1.1. och 2.1.2.

Det finns också mellanformer, exempelvis nätordböcker vars innehåll är detsamma som i en pappersordbok, men där presentationen omarbetats grundligt inför nätpubliceringen. Då alla ordböcker numera redan från början utarbetas med hjälp av datorer och databaser är steget mellan olika slags publicering inte längre så stort som det kunde vara tidigare. Hur databasen är utformad är avgörande för vilka möjligheter som finns att göra sökningar och presentera informationen i en specifik nätordbok.

2.1.1. Pappersordböcker på nätet

I nätutgåvor av pappersordböcker är ofta innehållet exakt detsamma som i den tryckta ordboken. Ett exempel är *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL), som finns sökbar på nätet och där sökresultatet visas i form av den boksida där ordet står eller borde stå i den tryckta upplagan.

För det mesta när pappersordböcker publiceras på nätet förändras inte heller layouten särskilt mycket till den elektroniska versionen, även om vissa anpassningar kan göras för att förbättra presentationen på datorskärmen.

2.1.2. Ordböcker producerade för Internetpublicering

I de nätordböcker som är producerade direkt för nätpublicering kan allt från innehåll och struktur till användarvänlighet utformas med hänsyn till mediet och dess förutsättningar. Dessutom kan nätordböcker uppdateras kontinuerligt och där behov uppstår.

Om nätordboken har ett användarvänligt gränssnitt bidrar det till snabba och effektiva sökningar, och i kombination med en god struktur för innehållet kan användaren enkelt hitta relevant och precis information om det som eftersöks (Braasch 2005:58–63; Toporowska Gronostaj 2005:93). Jämfört med vad som gäller för det traditionella, tryckta formatet innebär detta en ny aspekt av ordbokens användaranpassning som måste tas i beaktande vid bedömningen av hur väl nätordboken fungerar som språkligt verktyg.

2.2. Nätordböckernas potential

Elektroniska ordböcker skiljer sig från de tryckta på flera viktiga punkter, och framför allt innebär datatekniken en rad nya möjligheter. Först och främst begränsas man inte längre av utrymmet, när artiklarna inte ska rymmas på ett bestämt antal sidor i en tryckt bok som ska hållas lagom omfattande för att fortfarande vara efterfrågad, prisvärd och kunna hanteras av användaren. Detta tillåter längre artiklar, och också flera versioner av artiklarna. Det finns även utrymme för exempelvis bilder, ljudklipp och filmer som på olika vis kan komplettera det mer traditionella innehållet i ordboken (Toporowska Gronostaj 2005:89).

Frågan om man alls ska ta hänsyn till utrymmesfrågor när det handlar om elektroniska ordböcker behandlas av Svensén (2004:519–520). Han menar att även om all information som en användare kan tänkas söka efter ska finnas tillgänglig, behöver det inte innebära extremt omfattande ordboksartiklar. Även om lagringskapaciteten är obegränsad är ju fortfarande datorskärmen en begränsad yta, vilket gör att artikeln trots allt inte bör vara för lång och överskådlig. För att undvika detta kan utrymmet utnyttjas på så sätt att de olika textavsnitten finns tillgängliga i fulltext, men att sedan presentationen utformas med tanke på tydlighet. Det kan göras genom att vissa delar av innehållet hålls dolda men enkelt åtkomliga för användaren via klickbara länkar.

Det ökade utrymmet i kombination med olika slags sökvägar i ordbokens databas medför samtidigt att det är möjligt att göra en polyfunktionell ordbok som är anpassad för flera användningsområden

på samma gång utan att andra funktioner behöver bli lidande. En elektronisk ordbok kan därmed både användas på traditionellt vis, där man slår upp ett ord och läser en artikel, och också på nya sätt, där situation och typ av eftersökt information avgör vilken sökväg som är lämpligast.

Trots att informationsutrymmet i det närmaste är oändligt har ekonomiska begränsningar fortfarande en stor inverkan på i vilken utsträckning de tekniska möjligheterna utnyttjas i en elektronisk ordbok. Om tekniken var den enda avgörande faktorn skulle man kunna analysera användarnas behov och därefter utforma en ordbokstjänst som uppfyller så gott som alla tänkbara krav man kan ställa på en ordbok. I praktiken skulle det dock ofta innebära ett alltför omfattande arbete för att de resurser som finns tillgängliga skulle räcka till detta. I slutändan handlar det om att hitta en så bra kombination som möjligt av utnyttjande av tekniken och en fungerande lexikografisk produkt (Braasch 2005:62; Trap-Jensen 2005:115).

För de nätordböcker som utgår från pappersordböcker är det därför inte självklart att allt det som tekniken möjliggör sedan också blir verklighet. Vilka anpassningar och förbättringar som prioriteras i övergången från tryckt ordbok till nätupplaga påverkas av hur stor insats i form av tid och övriga resurser de kräver. Att presentera redan befintlig information på nya sätt kan i vissa fall göras automatiskt och är därför lätt genomfört. Likadant förhåller det sig med den länkningsteknik som gör att olika ordboksartiklar kan kopplas samman, vilket förbättrar funktionen för användaren utan att något större arbete krävs.

I vissa fall erbjuder tekniken möjligheter att tillföra helt ny information till ordboken, som exempelvis ljudklipp med uttalsinformation. Ett sådant arbete är dock både dyrt och tidskrävande, så även om just denna typ av information skulle välkomnas av användarna är det inte säkert att det kan genomföras, då de tillgängliga resurserna ofta inte medger projekt av den omfattningen (Trap-Jensen 2005:115–117).

3. Syfte, material och metod

I detta avsnitt presenteras först undersökningens syfte, material och metod, och därefter uppsatsens notation och disposition.

3.1. Syfte

Syftet med denna undersökning är att kartlägga hur svensk, enspråkig lexikografi, här representerad av *Nationalencyklopedins ordbok* på nätet, utnyttjar de möjligheter som publicering på Internet innebär.

I undersökningen anlägger jag två perspektiv, som jag sedan växlar mellan:

- *Det lexikografiska perspektivet*, det vill säga på vilka sätt ordboken är anpassad till det nya mediets förutsättningar och hur och i vilken utsträckning den utnyttjar de nya möjligheter som tekniken erbjuder.
- *Användarperspektivet*, det vill säga hur väl nätordboken i sin nuvarande utformning fungerar som språkverktyg för användaren.

En utgångspunkt för undersökningen är de ordboksfunktioner man vanligen räknar med för en enspråkig ordbok, nämligen att komplettera användarens kunskaper när det gäller språklig reception, det vill säga förståelse, och produktion. I undersökningen tas därmed främst hänsyn till de informationsbehov som ordboken bör täcka beträffande dessa funktioner.

Undersökningen görs systematiskt utifrån en användares perspektiv. Därför läggs tonvikten på nätordbokens övergripande utformning och hur lätt den är att använda och förstå, såväl med som utan anvisningar. Då det är en relativt liten undersökning kommer dessutom bara ett mindre antal artiklar att studeras. Det kan sägas motsvara den uppfattning en genomsnittlig användare får av ordboken genom att slå upp ett begränsat antal ord, utan att i förväg ha några vidare insikter om vilka system som finns för hur informationen är organiserad.

3.2. Material

Den nätordbok som utgör utgångspunkt för undersökningen är den svenska ordbok som ingår i *Nationalencyklopedin* på nätet, NE.se. I denna uppsats kallas nätordboken fortsättningsvis för NEO, trots att den på NE.se benämns ”Svensk ordbok”. Valet av förkortningen NEO förtydligar dock kopplingen till NE.se, samtidigt som förväxlingsrisken med bland annat *Norstedts svenska ordbok*, här förkortad NSO, minskar.

Nätordboken NEO är baserad på den tryckta ordboken *Nationalencyklopedins ordbok* (1995–1996) och har funnits på Internet sedan år 2000 (NE.se under ”Historia: Om NE-projektet”). Hela encyklopedin, med 188 000 uppslagsord, en svensk och en engelsk ordbok samt ett antal andra tjänster, är tillgänglig för den som är prenumerant. Den svenska ordboken, NEO, uppges innehålla 140 000 uppslagsord (NE.se under ”Om våra produkter”).

NEO:s tänkta användare får antas vara en stor allmän grupp, bestående av allt från skolelever till lingvister. I inledningstexten under rubriken ”Redaktionella principer: Svensk ordbok” på NE.se nämns att ”[v]issa av de informationer som ges kan synas självklara för svenskar, men vi har också haft användare med annat modersmål än svenska i åtanke”, vilket tyder på en målgrupp som är största tänkbara för en svensk ordbok. Ordboken är också polyfunktionell och avsedd att möta alla målgruppens vanligaste behov av information.

NE.se uppges på webbplatsen:

Ungefär 1,8 miljoner människor i Sverige har tillgång till stora NE.se och NE SKOLA, med över 530 000 artiklar. Bland användarna finns över 150 000 lärare och bibliotekarier. (NE.se under ”Fakta om NE”)

Den svenska ordboken, det vill säga NEO, ingår i det paket som kallas ”stora NE.se”. Att åtkomst till nätordboken kräver en prenumeration på NE.se gör därför sannolikt att majoriteten av användarna inte har tillgång till den hemma, utan att de flesta som i praktiken använder den gör det genom skola, bibliotek och arbetsplatser.

Att jag har valt att studera en nätordbok som inte är fritt tillgänglig för allmänheten, och som dessutom inte är helt ny, då den har funnits på nätet i ett decennium, beror på att det inte föreligger några bättre alternativ. NEO är den mest omfattande, kompletta, enspråkiga svenska nutidsordbok som i dagsläget finns på nätet. Den innehåller uppgifter om stavning, uttal, betydelse, konstruktionssätt och etymologier.

En annan stor svensk ordbok som också finns på nätet är *Svenska Akademiens ordbok* (SAOB). Den är dock en historisk ordbok som

dessutom ännu inte är komplett. Eftersom syftet med denna undersökning är att studera en nätordbok som en genomsnittlig svenskspråkig ordboksanvändare lämpligen skulle kunna använda för olika ändamål i vardagen är det mer naturligt att välja NEO som undersökningsmaterial.

För att belysa en del exempel, främst med avseende på gränssnitt och användarvänlighet, görs vissa jämförelser med *Norstedts svenska ordbok* (NSO). Denna nätordbok är, enligt information på webbplatsen, tillgänglig gratis till och med februari 2011, men man måste bli medlem för att kunna söka i den, så liksom för NEO gäller att man är tvungen att logga in för att kunna använda ordboken.

Som idégivare och referens utifrån används också den enspråkiga danska nätordboken *Den Danske Ordbog* (hädanefter DDO), som funnits tillgänglig på Internet sedan november 2009 (Trap-Jensen 2010:1139). Valet av DDO är relevant dels för att den liksom NEO är en enspråkig nutidsordbok, dels för att den behandlar danska, som ju är ett språk nära besläktat med, och mycket likt, det svenska språket. Dessutom har DDO till viss del kunnat inspireras av NEO, och därefter i sin tur kommit att bli en förebild för nästa stora svenska nätordbok, nätversionen av *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* (SO). Redaktionerna för SO och DDO har under senare år haft kontakt och låtit sitt arbete inspireras av varandras (Malmgren 2009:19).

De tre nätordböckerna NEO, NSO och DDO representerar dessutom tre viktiga skandinaviska ordboksmiljöer för modern enspråkig lexikografi, så detta gör också valet av just dessa tre ordböcker som material naturligt.

3.3. Metod

Undersökningen har användarperspektivet och användarvänligheten som utgångspunkt. De drag som undersöks är ordböckernas utformning, användarhjälp och sökvägar. Därför studeras till att börja med vilka texter som finns i NEO med information om webbplatsens uppbyggnad och funktion samt om allt som rör ordboken och hur den ska användas.

Därutöver kommer själva ordboksartiklarna. För att studera hur dessa presenteras, hur besläktade ord kopplas ihop och vilken information användaren kan hitta i dem studeras ett mindre urval av artiklar mer ingående. De aktuella uppslagsorden är i de flesta fall valda med utgångspunkt i ett visst semantiskt fält, vilket är ord för delar av träd. Några exempel på sådana ord är substantiv som *gren*, *rot*, *krona* och *blomma*, och dessutom ord ur andra ordklasser som är bildade till dessa

ord, exempelvis *grensla*, *grensle*, *grenig*, *rota*, *rotlös*, *kröna* och *blommig*. De avledda orden behöver inte tillhöra det semantiska fältet.

De ord som förekommer i exemplen tillhör det centrala ordförrådet, vilket gör att jag, liksom sannolikt den genomsnittliga ordboksanvändaren, känner till dem tämligen väl. Dessutom underlättas jämförelserna med DDO av att de flesta av dessa ord har motsvarigheter i danskan och används på snarlika sätt där. Samtidigt är det ett semantiskt fält som jag själv har specialkunskaper inom, vilket jag kan dra nytta av i de fall facktermer förekommer i ordboksartiklarna. Slutligen gör valet av ett semantiskt fält som underlag för undersökningen av artiklarna att de stora ordklasserna, substantiv, verb och adjektiv, representeras. Även avledningar och deras kopplingar till de ord de är bildade av blir tydliga.

För att komplettera undersökningen studeras i vissa exempel även uppslagsord som inte tillhör det aktuella semantiska fältet. Dessa ord är de olika uppslagsorden *vind*, verbet *komma* och prepositionen *till*, vilka bland annat ger exempel på hur polysema ord och även längre artiklar med många betydelser presenteras i ordboken.

Medan somliga delar av undersökningen, som avsnittet om artiklarnas utformning, görs på detaljnivå, ser jag mer allmänt på andra perspektiv, exempelvis hur sökresultat presenteras och vilken hjälp användaren erbjuds.

Genomgående för undersökningen är att jag anlägger de två perspektiven, för det första det lexikografiska, det vill säga hur den undersökta nätordboken faktiskt ser ut och hur den tar tillvara mediets möjligheter, och för det andra användarens, det vill säga hur tydlig och tillgänglig den sökta informationen är.

Uppsatsen bygger dock inte på någon användarundersökning, utan utgångspunkten är jag själv som ordboksanvändare: en kvalificerad användare med relativt stor vana av både ordböcker och datoranvändning, samt dessutom med vissa lexikografiska kunskaper. Samtidigt är jag inte någon lexikograf som ser på ordboken utifrån lexikografens synvinkel, utan mitt perspektiv är just den kvalificerade användarens.

3.4. Notation

Exemplen som är hämtade från de undersökta nätordböckerna återges i uppsatsen så långt det är möjligt på samma sätt som i ordböckerna. Uppslagsord, vilka därmed också fungerar som rubriker på artiklar, skrivs med fet stil. Ord som i nätordböckerna utgör länkar markeras här i texten med understrykning.

3.5. Disposition

Uppsatsen fortsätter med kapitel 4, där det teoretiska ramverket presenteras och en bakgrund ges till tidigare forskning om nätordböckers utformning och användarvänlighet. I kapitel 5 redovisas undersökningens resultat, med avseende på läsanvisningar, sökvägar och presentation av ordboksartiklarna. I kapitel 6 sammanfattas och diskuteras resultaten avslutningsvis.

I resultatavsnittet redovisas de olika undersökta nätordböckerna var för sig där så är relevant. Det innebär att framför allt NEO, som är den nätordbok som undersökningen baseras på, presenteras i separata delkapitel. I kapitel 5.3.5. analyseras däremot ett större exempel på ordböckernas betydelsebeskrivning, och där jämförs alla de tre ordböckerna med varandra i samma avsnitt.

4. Teoretisk ram

Den teoretiska ramen för denna uppsats är en kombination av traditionell lexikografi och användarforskning. Centralt är då det synsätt som företräds av bland andra Tarp (2006) och som fokuserar på ordbokens användare och de olika funktioner som man räknar med att en ordbok kan ha.

En enspråkig ordbok har som syfte att komplettera användarens kunskaper i modersmålet, vilket oftast innebär att den förväntas kunna vara till hjälp vid flera slags språkliga aktiviteter. Det rör sig då dels om reception, vilket innebär "passiva" aktiviteter som läsning och lyssnande, dels om produktion, det vill säga "aktiva" språkaktiviteter som skrivning, korrektur och tal. Normalt beror ordboksanvändarens behov av information om ett ord på den språkliga aktiviteten. Därför måste en enspråkig ordbok i regel innehålla såväl uppgifter om ordets betydelse och stavning som olika slags information om hur det används. (Svensén 2004:15–17; Tarp 2006:86–97).

Användarforskningen har som främsta syfte att bidra med kunskaper som i längden leder till bättre ordböcker. Svensén (2004:534) påpekar att av den anledningen borde användarundersökningar göras före eller under ett ordboksprojekt, för att vara till nytta för en kommande ordbok, i stället för på redan befintliga ordböcker, vilket oftast är fallet i praktiken. Även denna undersökning är av det senare slaget, då den behandlar existerande nätordböcker och hur de kan uppfattas av en användare.

Användar- och användningsundersökningar behandlas vidare i kapitel 4.2.2.

4.1. Det lexikografiska perspektivet

De viktigaste kvalitetskraven som ställs på nätordböcker gäller överskådlighet och tillgänglighet. Dessutom gäller oftast att de till innehåll och utformning ska vara anpassade för flera olika funktioner, som reception, produktion, översättning och undervisning (Braasch 2005:60–61). Det senare är viktigt inte minst när det är fråga om

ordböcker över mindre språk, som medför en liten ordboksmarknad, vilket är fallet med nätordböckerna i denna undersökning.

I detta kapitel behandlas hur olika delar av ordboken kan vara utformade för att uppfylla dessa krav.

4.1.1. Läsanvisningar

Svensén (2004:449) menar att en ordboks förord ska vända sig till lekmän och på ett begripligt sätt redogöra för ordbokens syfte, målgrupp, inriktning, uppläggning och omfattning. Däremot är den varudeklaration, som han kallar den text som på ett mer fackmässigt sätt beskriver ordbokens inriktning och uppläggning, snarare riktad till språkmän, exempelvis lärare som kan tänkas använda ordboken i sin undervisning. I ett sådant avsnitt kan exempelvis också redaktionella ställningstaganden och uppgifter om källor nämnas.

En användarvägledning ger användarna nödvändig information om hur ordboken ska läsas och förstås, och trots att de flesta användare i själva verket aldrig läser detta avsnitt är det, menar Svensén vidare, ordbokens viktigaste del efter lemmalistan.

För att underlätta för användaren kan användaranvisningarna göras i olika versioner, liksom det i pappersordböcker är vanligt att dels visa ett exempel på en ordboksartikel med kortfattade och tydliga förklaringar, dels ha en utförligare förklarande text för mer avancerade användare. Till användaranvisningarna hör också listor med förkortningar och andra teckenförklaringar som användaren behöver känna till för att tolka den information som ges i ordboken.

4.1.2. Tillgänglighet

Med tillgänglighet och åtkomst syftar man inom lexikografin allmänt på sökvägar och strukturer i en ordbok som användaren söker information i. För elektroniska ordböcker, särskilt nätbaserade sådana, behöver man dock enligt Overgaard Ptaszynski (2010:418–419) formulera om definitionen av termen tillgänglighet, då andra förutsättningar där råder för informationssökningen.

Vissa av de ordboksstrukturer som är självklara och mycket viktiga i en tryckt ordbok har inte alls samma betydelse i de elektroniska ordböckerna. Främst gäller det makrostrukturen, det vill säga i första hand ordningen mellan lemmarna i lemmalistan. En sådan lista behövs

över huvud taget inte längre i en elektronisk ordbok, där man söker på helt andra sätt. I elektroniska ordböcker handlar det i stället främst om åtkomststruktur.

Som nätordboksanvändare måste man inte bara veta var man ska söka efter den önskade informationen, utan också hur, det vill säga på vilket sätt sökningen kan formuleras, vilka alternativa sökvägar som finns och vilka sökresultat de kan leda till.

Även mikrostrukturen, strukturen inom artikeln, ser annorlunda ut i en elektronisk ordbok, och Svensén (2004:520) menar att även detta är ett begrepp som mister sin betydelse i det nya formatet. Informationen i artikeln kan nämligen presenteras på olika sätt vid olika tillfällen.

Overgaard Ptaszynski (2010:418–419) kommer fram till att dataåtkomst är en process som är initierad, motiverad och styrd av användaren av en lexikografisk produkt. Processen börjar med val av uppslagsverk, går via en sökning och slutar när användaren finner ett sökresultat som ger svar på den fråga som föranledde sökningen.

Ellingsve (2008:106) poängterar att sökproceduren i en elektronisk ordbok bör vara så enkel och lättbegriplig att den genomsnittliga användaren finner den eftersökta informationen på två, tre musklick.

4.1.3. Sökmöjligheter

Det finns några grundläggande sätt på vilka sökningar kan göras i nätordböcker. I vissa fall kan man söka sig fram till uppslagsord genom en lemmalista på samma sätt som i en pappersordbok. I uppslagsverk som är helt eller delvis tematiskt uppbyggda, som exempelvis Wikipedia, kan man i stället söka under ämneskategorier. Vanligt för nätordböcker är också att användaren hittar till artiklar via hyperlänkar, antingen inom ordboken eller mellan ordboken och någon webbsida utanför den. Ytterligare ett sätt att finna information är att göra en direkt sökning genom att skriva in ett sökord i ett sökfält. Denna typ av sökning kan ofta också kombineras med möjligheter att begränsa sökningen till vissa slags uppgifter eller någon särskild databas. Det är vanligt att användaren erbjuds flera av dessa möjligheter att söka i en elektronisk ordbok.

Overgaard Ptaszynski (2010:423–424) nämner flera konkreta exempel på hur den nya tekniken medför att informationssökningen kan förenklas för ordboksanvändarna, även om de olika sökmöjligheterna i praktiken utnyttjas i olika hög grad. Exempelvis kan man i längre ordboksartiklar ha nytta av en kort innehållsförteckning överst i artikeln, med länkar

som tar användaren direkt till de relevanta avsnitten. Nackdelen med denna typ av innehållsförteckning i miniformat är att det kan vara svårt att finna den rätta balansen mellan en kort och översiktlig förteckning och tillräckligt många och korta artikelavsnitt för att det ska vara enkelt att hitta den information man söker.

En annan teknik som kan vara till hjälp vid sökning inom artiklar är vanlig fritextsökning i webbläsaren, där man söker efter specifika textsträngar på den sida som visas. Också detta kan förkorta söktiden för användaren. Om fritextsökningen integrerades i själva ordboken skulle man kunna utveckla sökmöjligheterna ytterligare och dessutom eliminera de irrelevanta sökresultat som en sådan sökning i webbläsaren ger i form av träffar i text i andra delar av fönstret än i själva artikeltexten.

Något som i ännu högre grad förbättrar sökmöjligheterna för användaren är möjligheten att göra så kallade booleska sökningar, det vill säga sökningar på en kombination av ord tillsammans med operatörer som OCH, ELLER och INTE, vilka begränsar eller utökar sökningen. Denna möjlighet finns exempelvis i *Nationalencyklopedins ordbok* på cd-rom. Där kan man samtidigt göra ytterligare avgränsningar genom att välja ordklass, ämnesområde och ange besläktade ord som hyperonymer och närsynonymer (Malmgren 1999:287; Toporowska Gronostaj 2005:95).

Bakken & Ore (2005:13) poängterar vikten av att användaren av en elektronisk ordbok ska ges möjlighet att utföra systematiska sökningar, så att man inte enbart ska kunna söka på enskilda ord utan också ta fram hela grupper av ord som uppvisar något specifikt mönster, exempelvis en viss typ av konstruktion.

4.1.4. Hänvisningsstrukturer

Hänvisningar leder användaren mellan olika delar i ordboken eller från ordboken till något ställe utanför den, för att ge ytterligare information utöver vad som kan hittas i den aktuella artikeln. De används också för att hjälpa användaren att komma rätt i fall där det inte är givet var den sökta informationen finns.

Svensén (2004:461–469) delar in hänvisningarna i explicita och implicita hänvisningar. De explicita hänvisningarna, som ”se” och ”jfr”, uppmanar användaren att gå till ett annat uppslagsord för att läsa vidare. En implicit hänvisning kan exempelvis vara en hänvisningsartikel, där lemmat utgörs av en oregelbunden böjningsform. Denna hänvisning får

användaren att hitta till rätt uppslagsord. Hänvisningar kan också ge information om betydelserelationer mellan exempelvis kohyponymer, hyponymer och hyperonymer till uppslagsordet. Sådana hänvisningar kan göras antingen med förkortningar eller med symboler.

Det finns alltså flera typer av hänvisningar inom en ordbok, och de som uppträder i själva artikeln kan också placeras var som helst i den. I tryckta ordböcker är det huvudsakliga syftet med hänvisningarna att spara utrymme, exempelvis då betydelsen för ett flerordsuttryck på detta sätt bara behöver finnas på ett ställe.

I nätordböcker kan hänvisningar göras med länkning direkt till stället som hänvisas till. Länkningen bidrar inte bara till helt nya sökvägar utan också i hög grad till att åtkomststrukturen i nätordböcker skiljer sig markant från den i pappersordböcker.

Länkar kan gå på en mängd olika sätt inom ordboken och mellan ordboken och externa källor. Via länkar i menyer får användaren här möjlighet att ”söka” efter information genom att följa länkar vidare i flera steg, kanske helt utan att själv ha formulerat en sökfråga. En annan typ av länkar motsvarar i stort sett de traditionella hänvisningarna i en ordbok, men i och med att begränsningen i utrymme är borta och mer information kan ges i varje artikel minskar behovet av denna typ av hänvisningar (Svensén 2004:523–524; Trap-Jensen 2008:457–458).

4.1.5. *Artikeln*

Toporowska Gronostaj (2005:100–101) listar ett antal exempel på lexikalisk information som hon saknar i de tidigaste svenska elektroniska ordböckerna, men som hon menar bör ingå i basutbudet. Dit hör uttalsangivelser, morfologiska uppgifter som kompletta böjningsparadigm för varje uppslagsord, vilka sammansättningstyper och avledningar som är aktuella, syntaktisk information i form av valensmönster, kollokationer och idiom, samt semantiska och pragmatiska uppgifter.

I denna undersökning finns inte utrymme för att studera ordbokens artiklar ur alla dessa aspekter. Här fokuseras därför främst på betydelsebeskrivningarna, som är en del av artikeln som man kan anta att majoriteten av användarna läser, oavsett i vilket syfte ordet slås upp.

Hur ordbokens definitioner ska vara utformade kan tyckas vara enbart en fråga för ordboksredaktionen, men den kan givetvis också ses ur ett användarperspektiv.

Hannedóttir (1998:96f) behandlar problemet med att avgöra var gränsen går mellan beskrivningen av ett ords betydelse, vilket räknas

som rent språklig information, och beskrivningen av dess referent, det vill säga encyklopedisk information om referenten. I praktiken är det oftast mycket svårt att helt skilja dem åt. Problemet blir särskilt tydligt i enspråkiga ordböcker när vardagliga ords betydelse ska definieras, eftersom det då är svårt att hitta formuleringar som inte i stället beskriver ordets referent.

Vad användarna behöver kan ändå inte få styra över hur skillnaden görs mellan en ordboks semantiska beskrivningar och ett uppslagsverks encyklopediska beskrivningar, menar Lundbladh (1999):

Att definiera om skillnaden till en fråga om hur mycket ordboks-användaren behöver eller vill veta vore en förfuskning och skulle innebära en trubbighet som i värsta fall ledde till att färdigheten att skriva ordböcker med betydelse- redovisning gick förlorad. (Lundbladh 1999:267)

Även Svensén (2004) hänvisar till lexikografiska regler och konsekvens:

Korrekta och uttömmande definitioner även av all dagliga och välkända ord kan för den genomsnittlige användaren te sig pedantiska och ibland kanske t.o.m. en smula löjliga: [---] Sådana definitioner är dock motiverade i en ordbok som strävar efter en systematisk beskrivning av språkets teckeninnehåll. I en sådan ordbok gäller som regel att betydelse- beskrivningarna genomgående skall vara likformigt utförda, och i många fall kan definitioner av detta utförliga slag bidra till att förklara ordens betydelseutveckling, t.ex. deras användning i överförd betydelse. (Svensén 2004:301–302)

Vissa enspråkiga ordböcker har ändå en mycket kort definition för dessa vanliga ord, i stället för en lång, som uppfyller alla lexikografiska krav på en definition. Det förklarar Hovmark (2010:196) med att om det handlar om ett föremål som kan förutsättas vara känt av ordboks- användaren, behöver betydelsen inte förtydligas mer än så. Ord som inte är lika allmänt kända kommer därför sannolikt också att få mer ingående och noggranna definitioner i ordboken. Hur stort avståndet mellan användaren och det beskrivna är kan alltså avgöra hur omfattande definitionen blir. Detta avstånd kan bero på att ord kan vara hämtade från en tid, en kultur eller ett fackområde som användaren inte är bekant med.

4.2. Användarperspektivet

De elektroniska ordböckerna möjliggör användaranpassning på ett sätt som de tryckta ordböckerna inte kan erbjuda, det vill säga genom att användarna själva kan påverka vilket slags information som ska presenteras i samband med en sökning. Dessa möjligheter kan dock se ut på olika sätt och vara olika omfattande.

Det förs emellertid en diskussion om hur ordböcker ska utformas för att fungera så bra som möjligt med avseende på tänkta funktioner, målgrupper och användarnas behov. Detta avsnitt behandlar synen på användarna och deras informationsbehov, samt undersökningar av hur nätordböcker används.

4.2.1. Användarnas behov

Vilket slags information en användare söker efter i en ordbok beror på flera faktorer. För det första skiljer sig informationsbehoven åt mellan olika användarkategorier, exempelvis mellan språkmän och övriga användare. För det andra söker man efter olika slags information i olika situationer. Därför måste ordböcker fylla ett antal funktioner, som reception, textproduktion, översättning, rättning och inläring. Informationsbehoven varierar dessutom beroende på om användaren av en ordbok har det aktuella språket som modersmål eller inte (Bergenholtz & Vrang 2006:186).

Tarp (2006:86–95) ställer upp ett antal primära och sekundära behov som den enspråkiga ordboken ska fylla i olika situationer för användare som har ordbokens språk som modersmål. För den som har problem som rör reception är betydelse av ord och idiom det mest väsentliga, medan frågor beträffande produktion snarare besvaras av information om ordens stavning, morfologiska egenskaper, möjliga sammansättningar och valenser. Uppgifter om begränsningar i ordets normala bruk och hur det används i fraser och idiom kan också vara av stort värde här. Vid korrektur och rättning kan behov finnas av alla dessa typer av information.

Informationsbehoven kan också tillfredsställas på olika sätt, påpekar Bergenholtz:

En potentiel bruger af et elektronisk hjælpemiddel har bestemte forudsætninger (sprogligt, videnskabsmæssigt, kulturelt, osv. osv.), og han er i en bestemt situation, hvor der opstår et bestemt behov for information af en bestemt art. [...] Om denne information kan findes i en

kollokationsangivelse, i et eksempel, i hele ordbogens tekstkorpus eller i tilknyttede tekster, er set ud fra brugerens synspunkt uvigtigt. Vigtigt er, om han får dækket sit behov. (Bergenholtz 2005:25)

Bergenholtz och Vrang (2006) argumenterar för att monofunktionella ordböcker är att föredra framför polyfunktionella. Enligt Bergenholtz (2010:37) är ordboken ett bruksföremål och ett verktyg som man borde jämföra med andra sådana. Som exempel ger han att den som ska köpa en såg först måste veta vad sågen ska användas till, för att sedan kunna välja en som är speciellt lämpad för detta ändamål. På samma sätt får då ordboksanvändare den bästa hjälpen av en ordbok som är särskilt inriktad på att täcka de behov som de har i just den aktuella situationen.

Ett vanligt argument mot att låta detta resonemang styra vilka ordböcker som ges ut är att ordboksanvändare inte köper flera olika ordböcker för att få svar på olika slags språkliga problem inom ett visst språk. Detta gäller dock i första hand för pappersordböcker, eftersom de elektroniska ordböckerna kan ha flera olika funktioner parallellt, beroende på vilka val användaren gör och vilken information som därmed tas med i sökresultatet. Trap-Jensen (2010:1139) påpekar att det då ankommer på användaren att vara medveten om sina behov i varje sökning och välja rätt inställningar för att få just den begränsade information som ger lösningen på det aktuella problemet. Detta gör användaren i allmänhet inte, menar han.

4.2.2. Användar- och användningsundersökningar

Det är svårt att hitta metoder att studera ordboksanvändning som verkligen gör att man kan ringa in användarnas behov. För att få reda på både hur användarna resonerar kring sitt ordboksanvändande och hur de faktiskt hanterar ordböckerna behöver man kombinera flera metoder för att få såväl kvantitativa som kvalitativa resultat, vilket blir både dyrt och tidskrävande (Tarp 2008:26–27).

Med nätordböckerna har dock möjligheterna att undersöka hur ordböckerna faktiskt används förbättrats. Sökningar registreras i logg-filer som kan studeras, och utifrån dem kan man få uppgifter om vilka lemmarna som söks på, vilka felstavningar som görs och vilka sökningar som inte leder till några träffar, till exempel om det rör sig om uppslagsord som saknas i ordboken (Bergenholtz 2005:26).

Att många användare har höga förväntningar på ordböckerna och dessutom har bristande kunskaper om skillnaderna mellan olika slags ordböcker avslöjas ofta av loggfilernas information om misslyckade

sökningar. Nygaard & Fjeld (2008:64) ger som exempel att många användare av en allmänordbok söker på fackord, till exempel inom det medicinska området. De menar att eftersom utrymme inte är ett problem för de elektroniska ordböckerna kan man dra nytta av kunskaperna om vad användare söker i ordboken och eventuellt lägga till just sådana ord som ligger något utanför det centrala ordförrådet men som ändå är relativt vanliga sökord.

De nämner också vikten av att nätordböcker ständigt uppdateras, då en vanlig orsak till att en sökning på ett rättstavat ord inte ger någon träff är att det är så nytt i språket att det inte har hunnit komma in i ordböckerna än. Det är dock när orden är nya som många människor har som störst behov av att slå upp dem.

Hult (2008:246–247) tar upp flera undersökningar som har visat att en mycket stor del av de sökningar som inte ger några träffar beror på felstavningar. Dessa har många olika orsaker, som dyslexi, gissningar vid osäkerhet om stavningen, felträffar på tangentbordet, slarv eller okunskap om hur sökproceduren går till. Att många felstavningar ligger nära uttalet avslöjar osäkerhet om vilken den korrekta stavningen ska vara, och genom att analysera loggfilerna kan man alltså göra sig en bild av vilka felaktiga stavningar som behöver finnas med i databasen för att användaren ska kunna få hjälp i form av förslag på ord som kan vara de eftersökta.

Under arbetet med den danska nätordboken DDO gjordes undersökningar med användare för att man skulle kunna ta reda på vilka valmöjligheter i ordbokens utformning som faktiskt utnyttjades. Artiklarna gjordes i en kort och en lång version, där den korta versionen inledningsvis var den som visades först vid en sökning. De användare som fick testa ordboken i detta skede klagade dock över att de inte kunde hitta all information som de sökte efter, så därför sattes i stället den långa versionen av artikeln som standard.

Studier av loggfiler har sedan också visat att användarna mycket sällan väljer den korta versionen av artiklarna, det vill säga den version som inte automatiskt kommer upp på skärmen först. Detsamma tycks gälla för avancerade sökmöjligheter, där användaren tillåts begränsa eller utöka sökningen på olika sätt. Den enkla standardsökvägen är den som används överlägset oftast (Trap-Jensen 2010:1139–1140).

I den här undersökningen har det dock, som nämnts i avsnitt 3.3., inte funnits utrymme för några användarundersökningar, utan användarperspektivet baseras på mina egna iakttagelser som användare.

5. Resultat

I detta kapitel redovisas undersökningens resultat. Först behandlas ordböckernas läsanvisningar och därefter presentation av sökresultat, hänvisningar och sökhjälp. Slutligen ägnas ett avsnitt åt artiklarna i de undersökta nätordböckerna.

5.1. Läsanvisningar i de undersökta nätordböckerna

I en traditionell tryckt ordbok finns som regel en inledning före själva uppslagsdelen i ordboken. Även om sannolikt få användare verkligen läser denna inledning är det svårt att undgå att den finns där, och framför allt är det givet *var* den finns om användaren av någon anledning skulle vilja läsa den.

I en nätordbok är det inte lika självklart hur informationen är placerad och presenterad. Det beror främst på att det finns så många möjligheter till variation på en webbplats, vilken snarare domineras av nätverksstruktur än av att informationen är ordnad i en följd.

Detta avsnitt tar upp den information om själva ordboken och redaktionens ställningstaganden som finns tillgänglig för användaren och de anvisningar och instruktioner som ges för hur ordboken ska läsas och förstås.

5.1.1. *Läsanvisningar i NEO*

Den del av NE.se som utgörs av den svenska ordboken, NEO, har fått en tämligen undanskymd och klart underordnad position i förhållande till encyklopedin. När man som besökare kommer in på webbplatsen via startsidan gör det skenbart ingen skillnad om man väljer ”Svensk ordbok” i stället för ”NE” eller ”Encyklopedi” i menyn i sidhuvudet, eftersom startsidan, med nyheter och aktuella länkar, är densamma ändå.

Först när man gör en sökning har det någon betydelse vilken ingång man har valt, då den träfflista som kommer upp i huvudspalten är hämtad från den avdelning av webbplatsen som man är inne på.

Sökresultaten för övriga kategorier finns dock också tillgängliga i en mindre spalt intill huvudspalten.

Den text som motsvarar pappersordbokens inledningskapitel hittas via en länk, ”Om NE”, i sidfoten. Länken leder till en huvudsida för informationsdelen om NE, och där under rubriken ”Redaktionens arbete” i en sidmeny återfinns så slutligen ett avsnitt som specifikt behandlar den svenska ordboken, betitlat ”Redaktionella principer: Svensk ordbok”. Här ges förklaringar till artikelns olika delar, uttalsbeteckningar och förkortningar, det vill säga sådant som traditionellt tas upp i en ordboks inledning.

5.1.2. Läsanvisningar i DDO

Den danska nätordboken DDO skiljer sig från NEO redan i det att den är en fristående nätordbok med en egen webbplats, vilket avsevärt minskar risken för förvirrande budskap till användaren. Startsidan är jämförelsevis ren och överskådlig, med en huvudspalt i mitten och en sidmeny på vardera sidan om den. Sökrutan är centralt placerad på sidan och i övrigt finns på startsidan främst grupper av länkar till olika slags viktig information.

Beträffande mängden information och instruktioner till användaren är nätversionen av DDO betydligt mer lik en traditionell tryckt ordbok än vad NEO är. Redan förstasidan bjuder på upplysningar om ordboken:

Om DDO

Den Danske ordbog beskriver ordforrådet i moderne dansk fra ca. 1955 til i dag. Den giver besked om ordenes **stavning**, **bøjning**, **udtale**, **oprindelse**, **betydning** og **brug**. Ordbogen er udarbejdet på grundlag af et stort tekstkorpus og opdateres løbende.

I sidmenyn finns flera rubriker i form av länkar som leder vidare till omfattande texter. Ett avsnitt innehåller sökhjälp och förklarar bland annat hur användaren kan hitta rätt i sökresultatet även vid en felaktig sökning. En del av detta avsnitt är utformat som frågor och svar, vilket är ett mycket vanligt informationssätt på Internet. På den punkten skiljer sig presentationen här från den i en tryckt ordbok.

Via länkarna i sidmenyn kan man också hitta fakta om DDO, om ordbokens innehåll och bakgrund, om ordboksarbetet, metoder, källor och även medarbetare. Dessutom utgörs en stor del av informationen av en mycket ingående beskrivning av artiklarnas uppbyggnad. Det

påminner alltså mycket om vad man hittar i de flesta pappersordbäckers inledningskapitel.

5.1.3. *Läsavisningar i NSO*

Till *Norstedts svenska ordbok*, NSO, ges däremot i det närmaste inga läsavisningar alls. En sammanställning av förkortningar som är vanligt förekommande i ordböcker finns, men den måste öppnas som en separat fil i pdf-format. I övrigt är all information på webbplatsen knapphändig. Snabba sökningar i de olika ordböckerna är det centrala och sökresultaten får tala för sig själva.

5.1.4. *Läsavisningarnas relevans för användaren*

En van ordboksanvändare förväntar sig troligen att finna samma information som i en tryckt ordbok även i en nätordbok, om inte till och med ännu mer. Då möjligheterna med det senare mediet är så mycket större är det också naturligt att förväntningarna växer. Samtidigt kan även behoven av instruktioner och information öka, då det inte på samma sätt som med en pappersordbok är självklart hur nätordboken ska hanteras. De flesta ordboksanvändare i Sverige är trots allt fortfarande främst vana vid tryckta ordböcker, och om någon form av utbildning i ordboksanvändning har förekommit så har den sannolikt baserats på sådana ordböcker. Med andra ord är det oftast upp till användaren av en nätordbok att själv försöka lista ut hur den fungerar och vad den kan ge för information.

Som ny besökare på NE:s webbplats och användare av den svenska ordboken där är man kanske i behov av både uppgifter om själva webbplatsen, hur sökningar i ordboken fungerar och de mer traditionella läsavisningarna för ordboksartiklarna. Då startsidan domineras av nyhetsartiklar och olika uppgifter om senaste sökningar och liknande är sidhuvudet det enda område på sidan som vid första anblicken ser ut att kunna leda till den information man letar efter. Där finns några länkar och ett par utfällbara menyer, bland annat en med rubriken "Nytta", vilken innehåller en länk till avdelningen "Instruktionsfilmer" (se figur 1).

Dessa korta instruktionsfilmer ska lära användaren att göra sökningar och välja olika sätt att få informationen presenterad. Filmerna fokuserar dock nästan uteslutande på encyklopedin. Ett par av filmerna nämner

visserligen både den svenska och den engelska ordboken, men ingen ger några vidare instruktioner för hur användaren ska hantera sökresultatet och läsa ordboksartiklarna.

The screenshot shows the homepage of NE.se. At the top, there is a navigation bar with links for 'NE Encyklopedi', 'Svensk ordbok', 'Engelsk ordbok', 'Startsida', 'Nytta', 'Nöje', 'Kunskapsbloggen', 'Butik', and 'NE SKOLA'. Below this is a search bar with a magnifying glass icon and a 'SÖK' button. The main content area is divided into several sections: a welcome message 'Välkommen till Nationalencyklopedin - 4 januari', a featured article '00-talet' with a photo of people on a beach, and a sidebar with 'Senast visade i Mest populära' (recently viewed popular items) and a 'Kalender' (calendar) for January 11th. The sidebar also lists 'Aktuella uppslagsord' (current reference words) such as 'adjuvans', 'Sara Kadefors', 'first-person shooter', 'Rita Colwell', 'vegetativt tillstånd', and 'Leslie Nielsen'.

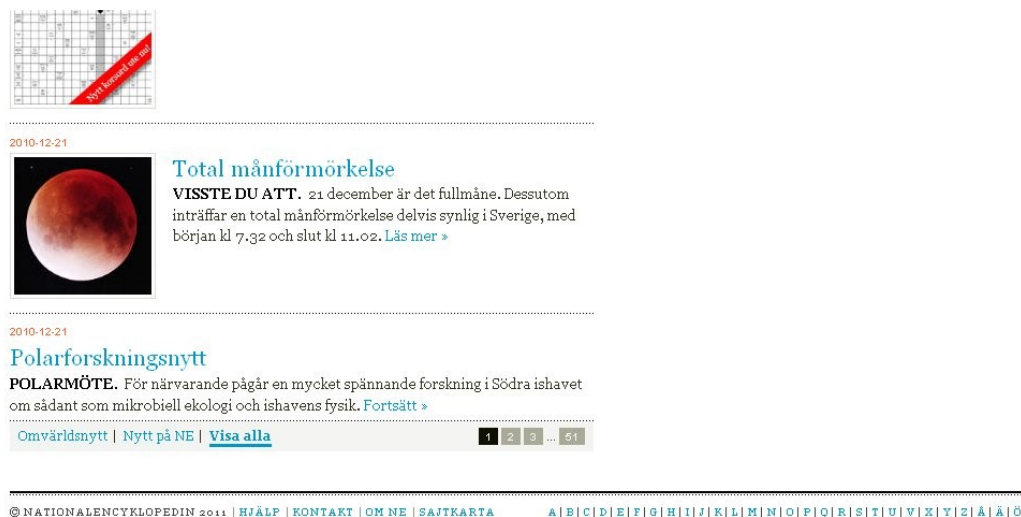
FIGUR 1. *Startsidans sidhuvud på NE.se*

Man får rulla ner långt, förbi hela den innehållsrika startsidan, till sidfoten, för att hitta ytterligare några länkar, däribland den oansenliga länken med etiketten "Om NE" (se figur 2). Inte ens för en van datoranvändare är detta ett helt naturligt ställe att leta efter så grundläggande information på, även om det annars inte är ovanligt att länkar finns placerade just vid foten på sidan.

Här finns också en länk med rubriken "Hjälp", vilken leder till svar på de vanligaste frågorna såväl om sökningar och artiklarnas uppbyggnad, dock främst för encyklopedin, som om mer praktiska frågor om webbplatsen. Mer om detta i avsnitt 5.2.5. om sökhjälp.

Kombinationen av att länken i det närmaste gömms undan i mängden av så mycket annan information och att det i sidhuvudets meny finns en länk till instruktionsfilmer kan bidra till att användaren luras att tro att det för NEO inte erbjuds någon motsvarighet till de tryckta ordböckernas inledningskapitel.

Informationen finns dock som sagt trots allt där, och bakom den lilla rubriken "Om NE" hittar man omfattande information om NE och dess produkter (se även kapitel 5.1.1.).

2010-12-21

Total månformörkelse
VISSTE DU ATT. 21 december är det fullmåne. Dessutom inträffar en total månformörkelse delvis synlig i Sverige, med början kl 7.32 och slut kl 11.02. [Läs mer >](#)

2010-12-21

Polarforskningsnytt
POLARMÖTE. För närvarande pågår en mycket spännande forskning i Södra ishavet om sådant som mikrobiell ekologi och ishavens fysik. [Fortsätt >](#)

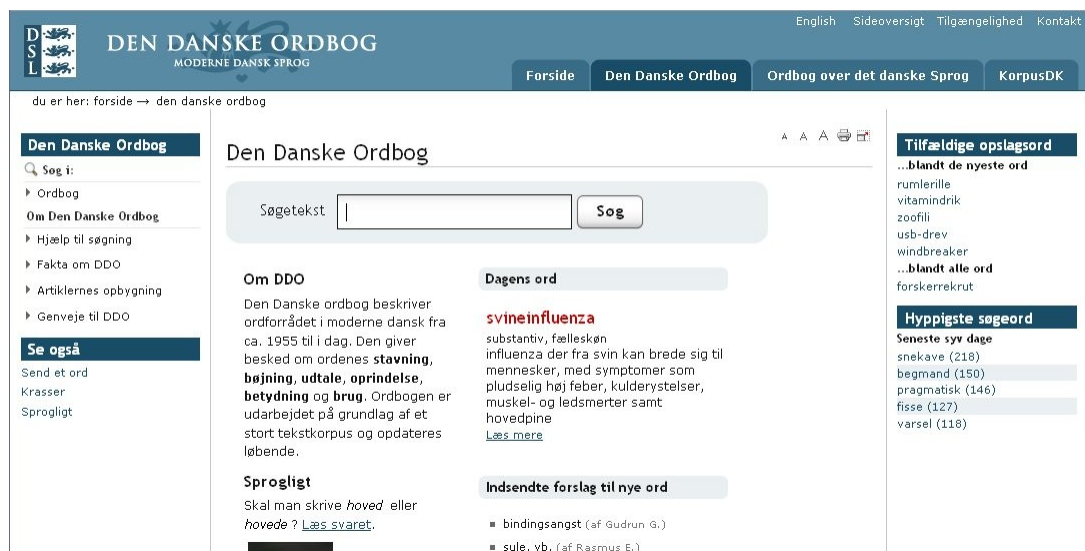
[Omvärldsnytt](#) | [Nytt på NE](#) | [Visa alla](#)

1 2 3 ... 51

© NATIONALENCYKLOPEDIN 2011 | [HJÄLP](#) | [KONTAKT](#) | [OM NE](#) | [SAJTKARTA](#) | [A](#) | [B](#) | [C](#) | [D](#) | [E](#) | [F](#) | [G](#) | [H](#) | [I](#) | [J](#) | [K](#) | [L](#) | [M](#) | [N](#) | [O](#) | [P](#) | [Q](#) | [R](#) | [S](#) | [T](#) | [U](#) | [V](#) | [X](#) | [Y](#) | [Z](#) | [Å](#) | [Ö](#)

FIGUR 2. *Startsidans sidfot på NE.se*

För att alla tecken i dessa läsanvisningar ska visas korrekt måste man installera ett särskilt NE-typsnitt, och har man inte gjort det syns här exempelvis inte de pilar åt höger, uppåt och nedåt som framför ord markerar att de är kohyponymer, hyperonymer och hyponymer till uppslagsordet. Detta kan mycket väl upplevas som alltför omständligt för att man som användare bara ska kunna få fram enkla teckenförklaringar, i synnerhet som tecknen faktiskt syns i själva artiklarna.

English Sideoversigt Tilgængelighed Kontakt

Forside Den Danske Ordbog Ordbog over det danske Sprog KorpusDK

du er her: forside → den danske ordbog

Den Danske Ordbog

Søg i:
 ▶ Ordbog
 Om Den Danske Ordbog
 ▶ Hjælp til søgning
 ▶ Fakta om DDO
 ▶ Artiklernes opbygning
 ▶ Genveje til DDO

Se også
 Send et ord
 Krasser
 Sprogligt

Den Danske Ordbog

Søgetekst

Om DDO
 Den Danske ordbog beskriver ordforrådet i moderne dansk fra ca. 1955 til i dag. Den giver besked om ordenes **stavning, bøjning, udtale, oprindelse, betydning og brug.** Ordbogen er udarbejdet på grundlag af et stort tekstkorpus og opdateres løbende.

Sprogligt
 Skal man skrive *hoved* eller *hovede*? [Læs svaret.](#)

Dagens ord
svineinfluenza
 substantiv, fælleskøn
 influenza der fra svin kan brede sig til mennesker, med symptomer som pludselig høj feber, kulderystelser, muskel- og ledsmerter samt hovedpine
[Læs mere](#)

Indsendte forslag til nye ord

- bindingsangst (af Gudrun G.)
- sule, vb. (af Rasmus E.)

Tilfældige opslagsord
 ...blandt de nyeste ord
 rumerille
 vitamindrik
 zoofili
 usb-drev
 windbreaker
 ...blandt alle ord
 forskerkrut

Hyppigste søgeord
Seneste syv dage
 snekave (218)
 begmand (150)
 pragmatisk (146)
 fiske (127)
 varsel (118)

FIGUR 3. *Startsidan för DDO*

Kommer man som användare till DDO:s startside (se figur 3) är det däremot närmast omöjligt att undgå länkarna till de olika avsnitten med

information om ordboken, artiklarna och olika sökmöjligheter. Här finns förklaringar till artiklarnas uppbyggnad i form av text, förekommande specialtecken och bildexempel från existerande artiklar. Det sistnämnda är också något som saknas i NEO:s läsanvisningar.

5.1.5. Sammanfattning av ordböckernas läsanvisningar

Beträffande läsanvisningarnas tillgänglighet kan man anta att NEO förlorar på att ligga som underavdelning till NE.se, jämfört med DDO som har sin egen webbplats där redan startsidan ger tydliga besked om hur man får hjälp med sökningar och hittar information om ordboken och dess artiklar. Att informationen är så svåråtkomlig på NE.se drabbar dock även användarna av encyklopedin, så för den användare som söker tydliga instruktioner i textform är webbplatsen inte helt användarvänlig.

NEO har funnits tillgänglig på nätet sedan år 2000, vilket delvis skulle kunna förklara att vissa delar av åtkomststrukturen inte upplevs som så användarvänliga på ett sådant sätt som har blivit allt vanligare med tiden. Det ligger då nära till hands att förutsätta att en helt ny enspråkig svensk nätordbok, fristående på samma sätt som DDO, som den nätversion av SO som väntas presenteras under 2011 (Sven-Göran Malmgren, personlig kommunikation), ska ta bättre vara på mediets möjligheter och tydligt erbjuda all den information användare normalt kan tänkas söka efter i en ordbok.

Att det i dag inte är givet att i svenska nätordböcker tillhandahålla information och läsanvisningar motsvarande vad som traditionellt återfinns i pappersordböcker kan man dock se exempel på i NSO, som i princip bara ger hjälp med sökningar och förkortningar. Det är möjligt att efterfrågan på motsvarigheter till ett inledningskapitel inte är särskilt stor, men när det handlar om en sannolikt redan befintlig text och utrymmet finns framstår det ändå som oväntat att alla nätordböcker inte erbjuder denna typ av instruktioner och förklaringar.

5.2. Sökvägar i de undersökta nätordböckerna

Detta avsnitt behandlar de olika vägar via vilka användaren kan söka sig fram till information i de aktuella nätordböckerna. Här redovisas hur sökresultat presenteras, hur hänvisningar görs till artiklar och vilken sökhjälp användaren erbjuds.

5.2.1. Presentation av sökresultat i NEO

När man skriver in ett sökord i sökrutan på NE.se görs sökningen i både encyklopedin, de svenska och engelska ordböckerna och övriga sorters artiklar på webbplatsen. Har man valt den svenska ordboken bland alternativen ovanför sökrutan är det däremot träffarna från NEO som direkt listas i huvudspalten på sidan med sökresultat (se figur 4).

Träfflistan ser likadan ut oavsett om man söker i encyklopedi eller ordbok. Detta ger ett enhetligt intryck och gör de olika delarna av webbplatsen väl integrerade med varandra, men det medför samtidigt att det inte tydligt framgår att det innebär en skillnad för sökresultatet om man söker i encyklopedin eller i ordboken. Även om det markeras på hela tre ställen på sidan vilken eller vilka källor sökningen har gjorts i är det lätt att missta sig om man inte som användare är uppmärksam på vilka sökresultat det är man har framför sig.

The screenshot shows the search results for 'blad' on the NE.se website. The search bar contains 'blad' and the search button is labeled 'SÖK'. The search results are displayed in a list format, with the first result being 'blad' from the 'Svensk ordbok' (1-10 av 552 träffar). The list includes words like 'blad', 'blada', 'bladbagge', 'bladder', and 'bladdra'. The sidebar on the right shows search sources like 'Hela NE (3305)', 'Encyklopedi (2694)', 'Svensk ordbok (552)', 'Engelsk ordbok (25)', 'Fråga experten (14)', 'Reportage (19)', and 'Pedagogiska reportage (1)'. There are also sections for 'Medier' with 'Illustrationer (851)' and 'Tabeller (8)'.

FIGUR 4. Sökresultat i NEO

I träfflistan placeras exakta matchningar med sökordet överst, följt av träffar som inleds med detta ord och därefter träffar för artiklar där ordet förekommer någonstans i texten. En sökning på *blad* ger exempelvis 552 träffar i NEO, där just *blad* visas överst i listan, följt av andra ord som börjar på *blad-*, från *blada*, *bladbagge* och *bladder* till *bladverk*, innan övriga träffar presenteras i bokstavsordning.

För varje träff i listan med sökresultat ges förutom artikelrubriken, som står i röd, stor stil, ett kort utdrag ur artikeln som låter användaren bedöma träffens relevans för just den aktuella sökningen.

5.2.2. *Presentation av sökresultat i DDO och NSO*

DDO ger exempel på en annan typ av lösning för presentation av sökresultat. Om en exakt träff finns leds man direkt till den artikeln. Sökresultaten visas i stället i en sidmeny till höger, där man som alternativ till den träfflista med relevanta uppslagsord som visas som standard kan välja fliken ”Alfabetisk liste” och se ordet på sin plats i en alfabetiskt ordnad lemmalista, med ett antal uppslagsord före och efter.

Presentationen av sökresultat i NSO liknar den i DDO på så vis att en sökning som har en exakt träff leder direkt till artikeln. Oavsett hur många träffar sökningen genererar presenteras dock resultatet i form av en mycket kort sammanfattning av artikeln, bestående av uppgift om ordklass och böjningsändelser, följt av en kort definition. Den som vill läsa hela artikeln kan nå den genom att klicka på en liten ikon föreställande ett plustecken som finns vid sidan av varje definition.

5.2.3. *Hänvisningar i NEO*

Förutom sökhjälp i form av förslag på ord med närliggande stavning och alternativa sätt att visa sökresultat, finns i nätordböckerna också ett antal olika slags hänvisningar som ska hjälpa användaren att hitta relevant information.

Länkar inom artiklarna är i NEO vanliga i etymologiangivelserna då flera betydelser av ett uppslagsord har samma ursprung. För exempelvis **gren 2** och **gren 3** står då i detta avsnitt ”se **gren 1**”. Därmed skrivs hela den etymologiska informationen bara ut en gång.

Hänvisningar som görs med länkar mellan artiklar kan ge exempel på ord som anses ha intressanta semantiska relationer till uppslagsordet, som i { → **anlända** }, { → **1få 5** }, { → **1råka 2** } och { → **3skola 2** } för olika betydelser av verbet *komma*. De kan också ange synonymer och motsatser, som i {SYN. **fertil**} för *fruktsam* och {MOTS. **sambladig**} för *fribladig*. Även hänvisningstyper som ”jfr” (jämför) och ”besl. med” (besläktad med) följs av länkar till andra artiklar.

Det finns vissa skillnader mellan olika ordklasser beträffande vilka slags hänvisningar som görs mellan artiklarna i NEO. Vid verb anges

vanligen verbalsubstantiv på *-ande* och *-ing/-ning*, vilka dock endast i enstaka fall har egna artiklar, och därför generellt inte kan hänvisas till med länkar. Däremot finns länkande hänvisningar till de substantiv som verben är bildade till eller efter, exempelvis till **rot** från både *rota* och *utrota*.

Från substantiven finns många länkar inom och mellan artiklar för semantiskt besläktade ord. Det görs dock inga hänvisningar till verb på motsvarande sätt som från verb till de substantiv som de bildats till. Ett exempel på detta är att det inte finns några länkar mellan uppslagsord som **löv**, **löva**, **lövas** och **avlöva**. Definitionerna för *lövas*, 'få löv', och för *avlöva*, 'få löven att falla från', innehåller visserligen uppslagsordet, men möjligheten att direkt leda användaren vidare till den artikel som förklarar detta utnyttjas således inte. Något sådant vore naturligtvis mer motiverat för mindre vanliga ord, men med ett konsekvent genomförande skulle det gälla även för dessa exempel.

5.2.4. *Hänvisningar i DDO och NSO*

I DDO ges bland annat *afløve* som exempel på ordbildning till *løv*, och från **afløve** tas man vidare via en länk till **afløvning**, som till skillnad från i NEO också är ett eget uppslagsord. DDO har i betydligt högre grad än NEO tagit vara på möjligheten att hänvisa med hjälp av länkar till besläktade ord och avledningar.

NSO visar exempel på hur hänvisningar kan göras även bort från webbplatsen. Här finns länkar till den fria encyklopedin Wikipedia och sökmotorn Google överst på sidan, intill uppgiften om antal träffar. De fungerar som tips för vidare informationssökning i de fall ordboken inte kan ge de svar som eftersöks.

5.2.5. *Erbjuden sökhjälp i NEO*

NEO, eller egentligen NE.se, erbjuder sina användare en del sökhjälp i ett avsnitt med frågor och svar. Här förklaras sådant som hur man gör en vanlig sökning och att man kan göra sökningar på en ungefärlig stavning eller ersätta tecken med ? (frågetecken) om man är osäker på hur ett ord stavas. Rubrikerna till alla frågorna är samlade i en länklista överst på sidan, så att man enkelt kan ta sig direkt till den fråga man vill ha besvarad. Svaren är korta, men klara och tydliga, och mycket av det man

kan tänka sig att användare i allmänhet skulle behöva få förklarad tas upp här.

Sidan är dock inte helt lättåtkomlig. Liksom länken som indirekt leder vidare till läsanvisningarna finns länken med etiketten ”Hjälp” längst ned på sidan. Därefter får man välja avsnittet ”Sökning” för att komma till frågorna och svaren.

Användaren av NEO möts också av annan och mer direkt hjälp, vid sökningar som leder till flera möjliga resultat eller ingen träff alls.

En sökning på exempelvis ”blomma” resulterar i två exakta träffar, då det både är ett substantiv och ett verb. De båda uppslagsorden skiljs åt genom att markeras ¹**blomma** och ²**blomma**. I de utdrag ur artiklarna som syns i träfflistan finns uppgifter om ordklassstillhörighet, böjningsändelser och ordled, vilket ger flera olika möjligheter att uppfatta vilket av orden som är det sökta. För verbet, ²**blomma**, ges också avledningarna *blommande* och *blomning*. De står i fet stil och presenteras båda likadant, trots att endast *blomning* har en egen artikel i ordboken.

Sökresultaten ser ibland något oväntade ut för sökningar på ord som inte utgör uppslagsord i ordboken. Till exempel leder en sökning på ”rotande” till att *rota*, vilket är det verb som avledningen kommer från, presenteras som andra träff. Överst i träfflistan återfinns i stället *människojakt*, där ordet förekommer i artikeltexten. Därefter visas ytterligare tre ordboksartiklar som innehåller ordet någonstans i texten. En sökning på ”rotning”, från samma verb, och som också är utan egen artikel i ordboken, leder dock bara till *rota*, vilket alltså är det mest naturliga och relevanta resultatet.

Presentationen av sökresultatet ser också likadan ut oavsett om det sökta ordet har någon egen artikel eller inte, som till exempel för *rotande*:

Svensk ordbok (5 träffar ur Svensk ordbok)

Alla artiklar där ordet förekommer räknas alltså som (lika relevanta) träffar.

Inte förrän allra längst ned på sidan anges förslag på andra sökningar som man kanske egentligen avsåg att göra, ifall man exempelvis skulle ha stavat sökordet fel. Till exempel för *rotning*:

Menade du: rota, retning, brottning, drottning eller rustning?

Detta kan jämföras med DDO, och även Google med flera sökmotorer, som lägger denna typ av hjälp högt upp på sidan. Det är ett så vanligt förfarande att många användare troligen inte alls upptäcker sökhjälp

när den nu fått ett betydligt mer undanskymt läge, motsvarande placeringen av ordboksinformation och hjälpsidorna som nås via en obetydlig länk i sidfoten.

5.2.6. *Erbjuden sökhjälp i DDO och NSO*

I DDO ges alltså förslag till alternativa sökningar, som kan vara till hjälp bland annat i de fall då sökordet stavats fel, närmast under sökrutan överst i den högra sidmenyn. För sökningen på ”rod” ges exempelvis:

Mente du: [ro](#) | [ros](#) | [od](#) ... [vis flere](#)

Dessa förslag är lättare för användaren att notera, och eventuellt ha nytta av, än motsvarande hjälp i NEO, där de alternativa sökförslagen presenterade efter ett ”menade du ... ?” endast visas i ett undanskymt läge under träfflistan och inte i anslutning till artikeln. Förslagen till alternativa sökord visas i NEO dessutom bara på träfflistans sida, och inte vid de enskilda artiklarna.

NSO ger vid resultatlösa sökningar tips om det sökstöd som finns i den rullgardinsmeny som blir synlig när man börjar skriva in ett ord i sökfältet. Denna funktion finns också i NEO, men inte i DDO.

5.2.7. *Användarens behov av sökhjälp*

De olika uppgifter som ges i de korta artikelutdragen i träfflistan bör kunna ge tillräcklig vägledning för att en ordboksanvändare snabbt ska kunna välja det uppslagsord som avsågs i sökningen. Är det ordets betydelse man är ute efter har man troligen ändå en uppfattning om vilken ordklass det tillhör och kan redan där bedöma vilka träffar som är rimliga. Om man inte känner till och kan ta hjälp av de språkvetenskapliga termerna kan i stället böjningsformerna vara en ledning. Med andra ord fungerar träfflistans information bra om ordboken används för reception.

Om ordboken används som hjälpmedel vid produktion är det mindre uppenbart vilka kunskaper om det sökta ordet som användaren besitter, men för att alls kunna göra en sökning på det behöver användaren inte bara ha en ungefärlig uppfattning om stavning, utan också om ordklass och definition. Med dessa kunskaper bör det även i detta fall vara

möjligt att snabbt avgöra vilken av ett par homografer som är det eftersökta uppslagsordet.

Den användare som exempelvis söker etymologiska upplysningar om ett ord får det dock svårare i de fall då flera exakta matchningar finns. Även i denna situation kan man sannolikt oftast sluta sig till vilken artikel som motsvarar det sökta uppslagsordet redan utifrån träfflistans information, tack vare befintliga kunskaper om ordet. Sedan finns naturligtvis en risk att man går miste om information på grund av att man bara läser den ena av två artiklar, när orden har olika ursprung och man kunde ha haft nytta av att upptäcka skillnaden.

Vad som skulle kunna vara användaren till hjälp i detta fall är någon form av påminnelse om alternativa exakta träffar efter att man lämnat träfflistan och tagit sig vidare in i en av artiklarna. Som det är nu är det enda som avslöjar att det finns en homonym till exempelvis substantivet *vind*, när man är inne på artikelns sida, det lilla ¹**vind** som står under artikelrubriken. Det finns inga länkar till adjektivet ²**vind** eller förslag till alternativ om användaren inser att den aktuella artikeln inte var den som söktes. Det finns inte heller någon länk av typen ”tillbaka till träfflistan” från artikeln, utan om man vill backa får man använda webbläsarens funktion för att gå tillbaka till föregående sida.

I denna situation erbjuds DDO:s användare bättre hjälp att hitta rätt. Visserligen leder sökningen här inte till samma typ av träfflista som i NEO, utan man får i stället direkt upp artikeln för den första av de exakta matchningar som finns. En sökning på ”vind” tar användaren direkt till artikeln **vind**¹ (se figur 5). Detta skulle kunna vara en stor nackdel, i och med att det då kan vara lätt att missa att det finns flera uppslagsord som matchar ens sökning, men denna risk minskas avsevärt, dels av att själva artikelrubriken innehåller en numrering, exempelvis **vind**¹, dels av att det i dessa situationer allra överst i artikeln visas en informationsruta inom röd ram, med texten:

Ikke det rigtige opslagsord? Se flere ord med samme stavning under søgeresultatet til højre.

I högerspalten finns en enkel träfflista med länkar, där de tre exakta matchningarna finns: **vind**¹, som är rödmarkerad då det är den artikeln som visas på sidan, **vind**² och **vind**³.

The screenshot shows the Den Danske Ordbog (DDO) website interface. At the top, there is a navigation bar with the logo 'DEN DANSKE ORDBOG MODERNE DANSK SPROG' and links for 'English', 'Sideoversigt', 'Tilgængelighed', and 'Kontakt'. Below this, there are tabs for 'Forside', 'Den Danske Ordbog', 'Ordbog over det danske Sprog', and 'KorpusDK'. The main content area is divided into several sections:

- Left sidebar:** Contains navigation links like 'Den Danske Ordbog', 'Om Den Danske Ordbog', 'Hjælp til søgning', 'Fakta om DDO', 'Artiklernes opbygning', 'Genveje til DDO', 'Se også', 'Send et ord', 'Krasser', 'Sprogligt', and 'Relaterede søgninger'.
- Search bar:** A search box with the text 'vind' and a 'Søg' button.
- Search results:** Shows the word 'vind' with its part of speech 'substantiv, fælleskøn'. It includes a 'Vis overblik' button, a 'BØJNING' section with '-en, -e, -ene', and a 'UDTALE' section with ['ven?]. Below this is an 'OPRINDELSE' section mentioning 'oldnordisk vindr, tysk Wind, latin ventus'. The 'Betydninger' section lists the primary meaning: 'strøm af luft der bevæger sig som følge af trykforskelle i atmosfæren'. There are also 'EKSEMPLER' and 'Indbyggerne .. protesterer over den stank, som vinden bærer med sig fra de russiske fartøjer, når den er i nordøst'.
- Right sidebar:** Contains a 'Søgeresultat' section with 'vind' and 'sb.', and a 'Faste udtryk' section with '(22)'.

FIGUR 5. Sökresultat i DDO

5.2.8. Sammanfattning av ordböckernas sökvägar

Sökningar i NEO genererar i många fall ett mycket stort antal träffar, varav många inte är relevanta utan snarare döljer de träffar som är av verkligt intresse. Dessa långa träfflistor tar stor hänsyn till sammansättningar och andra ord där den sökta bokstavskombinationen ingår, vilket inte alltid är till hjälp för användaren.

I en ordbok som NSO, där alternativa förslag inte visas i form av längre träfflistor och ytterligare visningsalternativ, har rullgardinsmenyn med sökhjälp i sökfältet stor betydelse. I NEO kan man säga att dessa förslag även dyker upp i träfflistan i de fall sökningen gäller ett kortare ord som kan utgöra början på sammansättningar och andra längre ord. I vissa fall skulle det kunna förbättra överskådligheten och antagligen göra tillgängligheten till informationen bättre om dessa extra träffar i listan i stället enbart presenterades som direkt sökhjälp i sökrutan. När användaren nu får den hjälpen redan där minskar dessutom nyttan med att också visa dessa uppslagsord i träfflistan.

Hänvisningar i form av länkar mellan artiklar kan utnyttjas mer än vad som nu görs i NEO. Framför allt borde användaren kunna vara hjälpt av fler hänvisningar till över- och underordnade begrepp och avledningar. I de fall där hänvisningar görs i den ena riktningen mellan exempelvis sammanhörande verb och substantiv, men inte i den andra, ter det sig som en naturlig förbättring om dessa hänvisningar kompletterades så att de gick i båda riktningarna. DDO utgör ett

exempel på att ett större antal länkar mellan ordbokens artiklar inte behöver försämra överskådligheten. Att göra det möjligt för användaren att välja om längre stycken med hänvisningar ska vara synliga eller inte är ett sätt att lösa detta problem som mer information skulle kunna föra med sig.

Hänvisningar inom artiklar kan förefalla onödiga när det finns gott om plats på sidan och artiklarna för det mesta också är korta, men det ökar samtidigt överskådligheten. Just eftersom artiklarna sällan är särskilt omfattande är det vanligen lätt att hitta exempelvis den etymologiska information som tas upp under en tidigare betydelse i samma artikel. Dessutom gör det att man undviker att en stor del av den relativt korta texten upprepas flera gånger på samma sida. Denna sorts hänvisning kan med andra ord vara försvarlig och till nytta för användaren, trots att den innebär att all information som möjligen efterfrågas inte står där den skulle ha kunnat beredas plats.

Hur hänvisningar görs behöver inte vara alldeles uppenbart för användaren. Mycket relevant information presenteras via länkar, medan man i andra fall kan undra varför den saknas. Så är fallet bland annat med länkar till avledningar. När man ser hur frekvent det görs i DDO är det lätt att inse att NEO:s hänvisningsstruktur skulle kunna förbättras för att ge användarna ytterligare information.

Sökhjälp som behandlar själva sökfunktionerna hos ordboken är däremot generellt tillfredsställande. Att just detta är en både ny och central del av nätordböckerna kan möjligen vara en del av förklaringen till att det har ansetts behövas mer ingående instruktioner om hur sökningar fungerar.

5.3. Artikeln i de undersökta nätordböckerna

I detta avsnitt undersöks ett par exempel på artiklar i NEO, DDO och NSO närmare. Det ingår inte i undersökningens syfte att granska hur varje del av ordboksartikeln är utformad eller att utröna vilka redaktionella ställningstaganden som har legat till grund för hur utformningen gjorts, utan fokus ligger på användaranpassning och användarvänlighet.

5.3.1. Artikelns presentation i NEO

Artiklarna i NEO är i allmänhet inte särskilt långa, så det går att få en överblick över hela eller större delen av artikeln på den yta man har

tillgänglig på datorskärmen. Det är först när en mer omfattande artikel visas som dess presentation blir riktigt avgörande för användarens möjligheter att hitta den relevanta informationen.

Artikeln för prepositionen *till* är exempelvis uppdelad i nio huvudbetydelser, varav ett par även har flera betydelsenyanser, och inte mer än ett par, tre stycken av dem kan visas samtidigt på skärmen. För att hitta rätt betydelse krävs att man läser i definitionerna, och då fyller layouten en viktig funktion.

NEO har dock nästan enklast möjliga presentation av sina artiklar. Texten är tätt packad och de olika delarna av artikeln följer på varandra utan mellanrum, bortsett från en blankrad mellan olika huvudbetydelser, och utan speciellt många formateringar som framhäver och särskiljer olika ingående element. Numreringen för huvudbetydelsena och deras betydelsenyanser står i fet stil, liksom hänvisningar som görs i form av länkar, vilka också är blåfärgade, men i övrigt är all text grå och av samma storlek. Språkprov och idiom markeras med kursiv stil, men sticker ändå inte ut nämnvärt i de långa, kompakta textstyckena. Att snabbt hitta rätt betydelse bland många är med andra ord inte någon självklarhet.

I NEO finns inte några tydliga hänvisningar till hjälpavsnitt direkt från artikelsidan. Länken via "Om NE" i sidfoten finns visserligen alltid där, men för övrigt är den enda kommentar som ges till hur artikeln ska läsas och förstås den lilla upplysning som återfinns i högerspalten på artikelsidan:

Notera

Ordbokens språkexempel i kursiv stil är citat ur andra publikationer. De skall inte betraktas som fakta utan visar hur ordet används i olika sammanhang.

Att man har valt att göra användaren uppmärksam på just detta och inget annat i artikelns uppbyggnad kan tolkas mer som att den ersätter en källhänvisning än att den utgör någon direkt läsanvisning.

5.3.2. *Artikelns presentation i DDO*

En jämförelse med DDO ger ett stort antal omedelbart uppenbara skillnader gentemot NEO. Artikeln för prepositionen *til* innehåller i DDO ännu fler huvudbetydelser och betydelsenyanser än den motsvarande i NEO, men trots det finns det här många möjligheter för användaren att skaffa sig en god överblick över artikelns innehåll.

Först och främst finns i artikelns överkant en ruta att kryssa i för att visa en förkortad version av artikeln. Med den vald visas alla betydelser och definitioner, men med endast ett språkprov för varje betydelse.

Dessutom finns i långa artiklar som denna ett slags innehållsförteckning, som fälls ut om man klickar på ett plustecken vid rubriken ”Vis överblick”. Där visas en lista över alla betydelser, följd av en lista för fasta uttryck och ordbildningar. Dessa listor kan visas oberoende av varandra, så användaren har stora möjligheter att påverka vilken information som ska ges utrymme på skärmen.

Utöver allt detta är artikelns text i DDO betydligt luftigare än i NEO. Här utnyttjas möjligheter att använda olika typsnitt, indrag, färgad bakgrund bakom vissa slags artikeldelar och rutor kring rubriker som markerar var olika delar av artikeln börjar och slutar.

Som nämndes i kapitel 5.1.2. och 5.2.2. ses på artikelsidan i DDO dessutom länkar till alternativa sökresultat och i den vänstra spalten finns ständigt lättåtkomliga länkar till avsnittet med förklaringar och läsanvisningar. Detta är en stor skillnad mot NEO.

5.3.3. Artikelns presentation i NSO

NSO har en utformning av artikelsidan som påminner om DDO:s i det avseendet att användaren kan välja om artikeln ska visas i sin helhet eller i kortform. Skillnaden är dock att i NSO är det den korta versionen som visas som standard. Utifrån en lista som enbart visar samtliga definitioner kan man klicka på ett plustecken i kanten vid varje betydelse för att få fram ytterligare information. Då visas även betydelsenyanser, språkprov, konstruktioner och idiom.

Till skillnad från i NEO, där all information packats ihop i täta stycken, är uppställningen här luftig, närmast i form av en lång lista med korta rader. Definitionen har en bakgrundsfärg som skiljer sig från övriga delar av sidan, vilket ytterligare förbättrar överskådligheten, i synnerhet som det inte finns någon numrering av betydelserna. I övrigt används dock inte många formateringar som skulle kunna särskilja de ingående artikeldelarna från varandra.

5.3.4. Mikrostrukturen och användaren

Det är uppenbart att utformningen av DDO:s artiklar avsevärt underlättar användarens informationssökning, särskilt i jämförelse med den

layout som NEO uppvisar. NEO utnyttjar inte de möjligheter som finns för att göra texten mer överskådlig och lätt att hitta i, vilket medför att den användare som söker efter en viss betydelse bland många kan få läsa igenom hela artikeln eller kanske till och med ge upp om svårigheterna att hitta rätt blir alltför stora.

Även beträffande tillgång till instruktioner och förklaringar är DDO mer användarvänlig. Alla artikels delar beskrivs och förklaras ingående, och länkarna till detta hjälpavsnitt är ständigt tillgängliga på sidan. NEO har också förklaringar till hur artikeln ska läsas och tolkas, men för att hitta dem krävs att man letar sig fram via länkar i sidfoten. Detta är omständligt även för den användare som känner till att informationen finns där.

Den enda kommentar som finns på artikelsidan, den om varifrån språkexemplen är hämtade, ter sig svårmotiverad när så mycket annan viktig information saknas här. Den genomsnittliga användaren ställer troligen helt andra frågor i första hand, så det är lätt att undra varför just denna kommentar har beretts plats på sidan.

NSO:s utformning av artikelsidan är minst lika överskådlig som DDO:s, men frånvaron av särskilda markeringar utöver olika bakgrundsfärg gör ändå att den inte fullt ut utnyttjar möjligheterna att hjälpa användaren att snabbt lokalisera relevant information.

5.3.5. Definitionerna i NEO, DDO och NSO

Betydelsebeskrivningen i enspråkiga ordböcker är en central del av artikeln, då den antingen utgör den information användare i huvudsak är ute efter eller ger bekräftelse på att det uppslagna ordet är det som eftersöks. Därför inleds detta avsnitt med några exempel baserade på ett par definitioner i de olika nätordböckerna.

Definitionerna för *löv* och den motsvarande betydelsen av *blad* enligt NEO:

blad 1

(vanligen) skivliknande, grön växtdel som utgår från stam eller gren och fungerar som näringsbildande organ genom kolsyraassimilationen { → **löv** }

löv

mindre, skivformig, normalt grön träd- eller buskdel för upptagning av koldioxid och bildande av syrgas, ofta om sådana delar sedan de vissnat och fallit av; som bot. term endast i sms. { → **blad 1** }

NSO:s definition för *blad* är, sånär som på en bokstav, identisk med NEO:s:

blad 1

(vanligen) skivliknande, grön växtedel som utgår från stam eller gren och fungerar som näringsbildande organ genom kolsyreassimilationen

Definitionen för *löv* har också stora likheter med definitionen i NEO, men innehållet i den senare delen skiljer sig från denna på ett motsägelsefullt sätt:

löv

mindre, skivformig, normalt grön träd- eller buskdel för upptagning av syre och bildande av kolhydrater ofta om sådana delar sedan de vissnat och fallit av

I både NEO och NSO används en traditionell typ av definition som följer vedertagna lexikografiska regler för hur en ordboksdefinition ska formuleras. Mönstret för betydelsebeskrivningarna följs konsekvent genom ordboken, som därmed inte gör skillnad på definitionerna för ord på grund av hur allmänt kända de är.

Av definitionerna kan man utläsa att de två orden inte är helt synonyma, bland annat på att *blad* benämns som en ”växtedel” medan *löv* mer specifikt anges vara en ”träd- eller buskdel”.

Att de båda orden inte räknas som synonymer syns också på hänvisningarna mellan artiklarna. I NEO hänvisas från båda uppslagsorden till det andra med hjälp av den högerriktade pil som markerar kohyponomi. De är att betrakta som olika varianter av en sorts växtedel. I NSO är hänvisningarna inte likadana för de två uppslagsorden. I den utvidgade artikeln för *löv* ges hänvisningen till *blad* med formuleringen ”jfr blad”, medan det i den utvidgade artikeln för *blad* står ”SYN. löv”.

För motsvarande uppslagsord i DDO ges följande definitioner och hänvisningar mellan dem:

blad 1

flad, tynd og som regel grøn udvækst på en plantes stængel eller et træs grene hvor fotosyntesen foregår

SE OGSÅ løv

BESLÆGTEDE ORD mere generelt: plantedel || mere specifikt: nål | [...] | løv | [...]

løv

blade på et løvtræ eller en løvbusk – især i modsætning til nåletræers nåle

BESLÆGTEDE ORD mere generelt: blad || mere specifikt: løvhang | løvværk
| bladhang || andre ord med "blad" som overbegreb: hjerterblad [...]

DDO:s definitioner skiljer sig från NEO:s och NSO:s på flera sätt. För *blad* används inte uttryck som "skivliknande", utan de mer allmänt vanliga adjektiven "flad, tynd", vilket gör formuleringen något vardagligare och möjligen även mindre precis. Däremot nämns "fotosyntesen" i stället för som i NEO att det används som "näringsbildande organ genom kolsyraassimilationen". Båda dessa förklaringar förutsätter ytterligare kunskaper om växter och deras funktioner, och kan nog betraktas som likvärdigt komplicerade, om än på olika sätt.

I DDO är skillnaden dessutom större mellan de båda orden. Detta kan möjligen delvis förklaras med skillnader i användningen av orden i svenska och danska, men utifrån dessa definitioner måste *løv* avgjort tolkas som ett underordnat begrepp till *blad*, då det anges vara en typ av blad. Hänvisningen från *løv* till *blad* som "mere generelt" låter detta framgå tydligare än de relationshänvisningar som förekommer i de svenska nätordböckerna.

Att döma av definitionerna och de hänvisningar som görs mellan de båda uppslagsorden betraktas de trots allt inte i någon av ordböckerna som synonymer. Undantaget är att *løv* i NSO anges som synonym till *blad*, men samtidigt markeras en viss semantisk skillnad i den motsatta riktningen med "jfr".

5.3.6. Definitionerna och användaren

I NEO:s och NSO:s definitioner för exempelorden *blad* och *løv* i avsnitt 5.3.5. syns exempel på hur noggranna definitioner av den genomsnittliga användaren kan uppfattas som onödigt invecklade. När det som här handlar om mycket vanliga ord ur det centrala ordförrådet blir det tydligt att definitionen inte i första hand är till för att förklara betydelsen för någon som aldrig har hört ordet tidigare och som slår upp det utan att ha en uppfattning om dess innebörd. Definitionen är just en definition, så noggrann som möjligt, för att uppfylla lexikografens krav på en sådan.

Frågan är dock vem betydelsebeskrivningen är till för. Om användarna antas ha svenska som modersmål kan de nog förväntas känna till betydelsen av denna typ av ord ur basordförrådet. Då har definitionen snarare som syfte att bekräfta för användaren att det rör sig om det ord som eftersöks.

NEO:s målgrupp innefattar dock även användare som inte har svenska som modersmål, och förväntas då även dessa vara tillräckligt avancerade inlärare för att kunna tillgodogöra sig informationen som ges i definitionerna? Oavsett om de slår upp ordet för att söka uppgifter om dess betydelse eller inte så kräver analysen av definitionen tämligen omfattande kunskaper i såväl svenska som i det aktuella ämnet varifrån de facktermer som används är hämtade. Även om användaren känner till de ingående ordens betydelse är det inte helt enkelt att genomskåda vilket högst vardagligt föremål som omtalas i beskrivningen. Detta är ytterligare ett tecken på att betydelsebeskrivningarna i dessa fall inte i första hand är avsedda att förklara ordens innebörd för någon som aldrig stött på dem tidigare.

Det är också svårt att som undrande och intresserad användare läsa sig till varför definitionerna ser ut som de gör. I NEO kan man, under ”Redaktionella principer: Svensk ordbok”, om definitioner läsa om kravet på utbytbarhet, det vill säga att uppslagsordet och dess definition ska vara utbytbara mot varandra. Någon närmare förklaring till varför definitionerna formuleras just som de gör finns dock inte.

I DDO:s avsnitt med läsanvisningar står under ”Artiklernes opbygning: Betydningsangivelser” att en typisk definition börjar med ett överordnat begrepp följt av några karakteristiska egenskaper som avgränsar det aktuella begreppet från dess hyperonym. Även här nämns utbytbarheten, om än i andra termer än i NEO. Dessa läsanvisningar förklarar måhända inte heller helt och hållet varför allt ser ut som det gör, men exemplen ger användaren en större förståelse för vilka delar en definition normalt är uppbyggda av i denna ordbok.

5.3.7. Sammanfattning av ordböckernas artiklar

Hur bra definitionen fungerar i ordböckerna torde bero dels på användarnas kunskaper, dels på vilken funktion definitionen ska fylla. Om syftet exempelvis är att avgöra graden av synonymi så är utförliga och exakta betydelsebeskrivningar att föredra, även om denna information annars med fördel ges i form av tydliga hänvisningar med markering att det rör sig om synonymi eller någon annan typ av semantisk relation.

För de användare som inte vet vad ett ord betyder är DDO:s definitioner, skrivna på ett något vardagligare språk, bättre anpassade till den genomsnittliga användaren än vad NEO:s är.

Detta resonemang är visserligen främst baserat på iakttagelser av hur definitionerna fungerar för ord ur det centrala ordförrådet. Slår man upp

ett mindre frekvent ord finns generellt också vanligare ord att förklara det med. Den användare som exempelvis gör en sökning på ”abrovink” för att få en förklaring till ordets betydelse är troligen alldeles nöjd med definitionen ”kringgående rörelse”. Så problemet är inte så stort att användare i allmänhet inte har nytta av uppslagsordens betydelsebeskrivningar. Resonemanget aktualiserar snarare frågan om de lexikografiska reglerna och konsekvens alltid ska gå före användarnas uppfattning av ordbokens framställning och användbarhet.

6. Avslutande diskussion

Syftet med denna undersökning är att studera hur den svenska, enspråkiga lexikografin utnyttjar den nya teknik som har medfört att ordböcker numera finns i elektroniskt format och tillgängliga på Internet. Resultaten av undersökningen av den svenska nätordboken NEO visar att den inte är i närheten av så anpassad till mediets möjligheter som den skulle kunna vara, och att användningen av ordboken i många fall kan påverkas negativt av detta.

Med avseende på läsanvisningar och instruktioner är NEO inte alls lika användarvänlig som exempelvis DDO. Detta beror till stor del på hur svåråtkomlig informationen är i NEO. Sökresultat och hänvisningar fungerar däremot mer tillfredsställande, men skulle fortfarande kunna utvecklas avsevärt, speciellt beträffande hur och var förslag till alternativa sökningar presenteras. Även i detta fall visar DDO exempel på lösningar som erbjuder användaren bättre hjälp. Artikeln, slutligen, håller innehållsmässigt hög kvalitet i NEO, men presentationen av informationen kunde göras betydligt mer överskådlig och lättillgänglig för användaren för att underlätta informationssökningen.

Generellt skulle man kunna säga att NEO i nätupplaga egentligen innehåller allt det som den tryckta förlagan också erbjuder, men att den i övergången från pappersordbok till nätordbok ändå har blivit mindre användaranpassad, såtillvida att den inte längre utnyttjar det aktuella mediets potential fullt ut. Detta kan delvis förklaras med att de möjligheter som publicering på Internet medför har höjt förväntningarna hos användaren. En stor del av förklaringen till de brister som finns hos NEO ligger dock i det faktum att de nya förutsättningarna också kräver anpassningar av ordboken för att den ska fungera lika bra för användaren som en traditionell tryckt ordbok skulle göra.

DDO, som både är nyare och på flera plan uppfattas som modernare och mer användarvänlig, ligger på många sätt betydligt närmare en traditionell ordbok än vad NEO gör. Exempelvis finns här en alfabetisk lista som alternativ vid sökresultat, och motsvarigheten till pappersordbokens inledningskapitel hör till det första som möter användaren på startsidan. En avgörande anledning till att DDO tycks fungera bättre än NEO som nätordbok är att den förra verkligen utnyttjar de möjligheter

som tekniken erbjuder. Samtidigt som den behåller egenskaper som är välkända för användarna har den i högre grad än NEO anpassats till det nya formatet och de förväntningar på service till användarna som detta för med sig.

Det är förståeligt att det tar sin tid för nätordböckerna att hinna ifatt tekniken och möjligheterna. Från att först i stort sett ha utgjorts av digitaliserade, eller helt enkelt bara inskannade, pappersordböcker, har nätordböckerna nu gått till att bli mer anpassade till mediets förutsättningar. Med tiden kommer det antagligen att bli mer och mer naturligt att producera ordböcker direkt för publicering på Internet, vilket gör att de redan från början planeras och utformas efter de nya förutsättningarna och därmed också bättre tjänar sitt syfte. Än så länge lever dock de traditionella, tryckta ordböckerna kvar, både hos lexikografer och användare som en gång har vant sig vid denna typ av ordböcker, så det är inte helt enkelt för någon part att överge det traditionella och anpassa sig till det nya.

Att förväntningarna på nätordböckernas potential inte riktigt motsvaras av de möjligheter och den information som faktiskt erbjuds kan bero på att de båda sidorna närmar sig anpassningen till det nya mediet från olika håll. Frågan är om och var de kommer att sammanfalla.

Värt att notera är att den nätordbok som här undersöks har funnits på Internet i ett decennium, medan större delen av forskningen som utgör undersökningens teoretiska ram är gjord senare. Användarperspektivet får numera en allt större plats i forskningen. Även nätordböckerna utvecklas snabbt och mycket har hänt sedan NEO först lanserades på Internet. Att undersöka just NEO är dock fortfarande relevant, då den än så länge är den mest omfattande, kompletta, enspråkiga svenska nutidsordbok som finns tillgänglig på nätet. Dessutom kan brister i användaranpassningen inte helt förklaras med att ordboken inte är ny, då det finns betydligt större möjligheter att kontinuerligt förbättra en nätordbok än en tryckt ordbok. Man behöver därför inte betrakta NEO som en produkt som har legat färdig och oförändrad sedan publiceringen.

NEO var tidigt ute som nätordbok. DDO, som kom senare, kunde både dra nytta av att tekniken hade hunnit längre och att exempelvis NEO redan fanns att titta på. När nu nätversionen av SO inom något år blir tillgänglig för allmänheten på Internet, kommer den i sin tur att ha influerats av DDO och kunnat ta ytterligare något steg i utvecklingen mot en nätordbok som inte bara är en elektronisk version av en tryckt ordbok.

Samtidigt har användarna av nätordböcker med tiden hunnit vänja sig vid tekniken, och många av de möjligheter som finns med nätordböckerna ses numera som självklara. Användarna kan med andra ord antas ha fått högre förväntningar på nätordböckerna än de hade för några år sedan, och dessutom ha utvecklat en datorvana som gör att de också förstår och kräver mer avancerade sökmöjligheter och hjälpfunktioner hos nätordböckerna.

Människor har numera i allt högre utsträckning dessutom med sig tekniken vart de än går, tack vare bärbara datorer, smarttelefoner och trådlösa nätverk. Det borde rimligen innebära att vanan att söka efter information med hjälp av dessa verktyg ökar, liksom förväntningarna på att tjänsterna ska vara anpassade såväl till de skilda tekniska verktygen som till de funktioner som ordböckerna är avsedda att täcka. Med andra ord är det viktigt att ordböckerna börjar användaranpassas på ett helt annat sätt än tidigare. Det kan handla om allt från att webbplatser görs mer överskådliga och anpassas för läsning på mindre skärmar till att sökningar i databaser görs ännu snabbare. Vad som gör en ordbok bra beror inte längre enbart på dess innehåll och struktur, utan minst lika mycket på hur den presenteras och görs tillgänglig för användarna.

Litteratur

Ordböcker

- DDO = *Den danske ordbog*. <<http://ordnet.dk/ddo>>
Nationalencyklopedins ordbok. 1–3. 1995–1996. Utarbetad vid Språkdata, Göteborgs universitet. Malmö: Bra Böcker.
- NE.se = *Nationalencyklopedin*. <<http://www.ne.se/>>
 NEO = *Nationalencyklopedins ordbok* (nätversion).
 <<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/index.jsp?&login=yes&type=THES>>
- NSO = *Norstedts svenska ordbok*.
 <<http://www.ord.se/oversattning/Svenska/>>
- SAOB = *Svenska Akademiens ordbok 1898–*.
 <<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>>
- SAOL = *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket 2006*.
 13 uppl. <<http://www.svenskaakademien.se/web/Ordlista.aspx>>
- SO = *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien 2009*. Stockholm: Norstedts i distribution.

Övrig litteratur

- Bakken, Kristin & Ore, Christian-Emil 2005. *Norsk Ordbok – også ei elektronisk ordbok? I: LexicoNordica 12*. S. 7–18.
- Bergenholtz, Henning 2005. Den usynlige elektroniske produktions- og korrekturordbog. I: *LexicoNordica 12*. S. 19–38.
- Bergenholtz, Henning 2010. En ordbog er en brugsgenstand, en god ordbog er indrettet til sit specielle formål. I: Lönnroth, Harry & Nikula, Kristina (red.). *Nordiska studier i lexikografi 10. Rapport från Konferensen om lexikografi i Norden, Tammerfors 3–5 juni 2009*. Tammerfors. S. 36–55.
- Bergenholtz, Henning & Vrang, Vibeke 2006. Den Danske Ordbog: en ordbog for lingvister! I: *LexicoNordica 13*. S. 185–196.
- Braasch, Anna 2005. Om elektroniske ordbøger – til brug for mennesker. I: *LexicoNordica 12*. S. 55–68.
- Ellingsve, Eli Johanne 2008. Digitale vegar til Norsk Ordbok. I: Svavarsdóttir, Ásta [et al.] (red.). *Nordiska studier i lexikografi 9. Rapport fra konference om leksikografi i Norden, Akureyri 22.–26. maj 2007*. Reykjavik. S. 105–112.

- Hannesdóttir, Anna Helga 1998. *Lexikografihistorisk spegel. Den enspråkiga svenska lexikografins utveckling ur den tvåspråkiga*. Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 23. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Hovmark, Henrik 2010. Gid man kunne have bragt en tegning! Om definitioner og illustrationer i ensproglige ordbøger. I: Lönnroth, Harry & Nikula, Kristina (red.). *Nordiska studier i lexikografi 10. Rapport från Konferensen om lexikografi i Norden, Tammerfors 3–5 juni 2009*. Tammerfors. S. 192–208.
- Hult, Ann-Kristin 2008. Från ord till handling. En studie i ordboksanvändning på nätet. I: Svavarsdóttir, Ásta [et al.] (red.). *Nordiska studier i lexikografi 9. Rapport fra konference om leksikografi i Norden, Akureyri 22.–26. maj 2007*. Reykjavik. S. 243–257.
- Lundbladh, Carl-Erik 1999. Ordbok eller encyklopedi – en fråga om hänsyn till användaren? I: Slotte, Peter, Westerberg, Pia & Orava, Eva (red.). *Nordiske studier i leksikografi 4. Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden, Esbo 21–24 maj 1999*. Helsingfors. S. 265–273.
- Malmgren, Sven-Göran 1999. Att göra en enspråkig definitionsordbok mer produktionsinriktad – exemplet Nationalencyklopedins ordbok. I: Slotte, Peter, Westerberg, Pia & Orava, Eva (utg.), *Nordiske studier i leksikografi 4. Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden, Esbo 21–24 maj 1999*. Helsingfors. S. 285–290.
- Malmgren, Sven-Göran 2009. Från Nationalencyklopedins ordbok till Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien. I: *LEDA-Nyt* 47. S. 14–20.
- Nygaard, Lars & Fjeld, Ruth Vatvedt 2008. Analyse av søkelogger for bedre søkemuligheter i elektroniske ordbøker. I: *LexicoNordica* 15. S. 57–72.
- Overgaard Ptaszynski, Marcin 2010. Forbedring af datatilgang i elektroniske opslagsværker i forbindelse med kognitive brugersituationer. I: Lönnroth, Harry & Nikula, Kristina (red.). *Nordiska studier i lexikografi 10. Rapport från Konferensen om lexikografi i Norden, Tammerfors 3–5 juni 2009*. Tammerfors. S. 417–431.
- Svensén, Bo 2004. *Handbok i lexikografi. Ordböcker och ordboksarbete i teori och praktik*. Andra uppl. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

- Tarp, Sven 2006. *Leksikografien i grænselandet mellem viden og ikke-viden. Generel leksikografisk teori med særlig henblik på lærerleksikografi*. Århus: Center for Leksikografi.
- Tarp, Sven 2008. Kan brugerundersøgelser overhoved afdække brugernes leksikografiske behov? I: *LexicoNordica* 15. S. 5–32.
- Toporowska Gronostaj, Maria 2005. Elektroniska ordböcker i Sverige: nutid och framtid. I: *LexicoNordica* 12. S. 87–107.
- Trap-Jensen, Lars 2005. Virtuelle perspektiver for ordbogsredigering: muligheder, strategier og virkelighedens begrænsning. I: *LexicoNordica* 12. S. 109–121.
- Trap-Jensen, Lars 2008. Tilgangs- og henvisningsstruktur i digitale ordbøger. Overvejelser baseret på ordnet.dk. I: Svavarsdóttir, Ásta [et al.] (red.). *Nordiska studier i lexicografi 9. Rapport fra konference om lexicografi i Norden, Akureyri 22.–26. maj 2007*. Reykjavik. S. 447–464.
- Trap-Jensen, Lars 2010. One, Two, Many: Customization and User Profiles in Internet Dictionaries. I: Dykstra, Anne & Schoonheim, Tanneke (eds.). *Proceedings of the XIV Euralex International Congress*. Ljouwert: Fryske Akademy. S. 1133–1143.